

Lasse Meyer

Opgavetitel: William Thalbitzer – En intellektuel biografi

Eksamen, Ilisimatusarfik, KS.

Kandidatspeciale 2014

Vejleder: Kennet Petersen

Indholdsfortegnelse

1. Forord/prolog	s.1
2. Indledning	s.1
2.1 Problemformulering	
2.2 Metodebeskrivelse	
2.3 Afgrænsning	
1.del	
3. Definition af en intellektuel biografi	s.8
4. Kort introduktion/præsentation af Thalbitzer	s.10
4.1 William Thalbitzer	
4.2 Thalbitzers mest markante værker samt kort overordnet opids af hans øvrige skrifter og udgivers emnekreds	
5. Samtiden og samtidens forskningsmiljø	s.16
5.1 Skitsering af samtiden – nationalt (DK)og internationalt	
5.2 Skitsering af tidens strømninger i (Vest)grønland	
5.3 Østkysten	
5.4 Overordnet indblik i tidens Grønlandsforskning	
5.5 Båndende mellem Grønland og Danmark styrkes	
5.6 Den politiske linje samt de østgrønlandske forhold	
5.7 Nationalmuseet	
6. Thalbitzers videnskabelige udvikling	s.29
6.1 Thalbitzers informations- og inspirationskilder	
6.2 Opsummering af kapitel	
7. Delkonklusion	s.38
2. del	
8. Vejen til Grønland og Ammassalik	s.39
8.1 A Phonetical Study of the Eskimo Language	
8.2 Skitsering af udforskningshistorien og den tidlige koloniseringshistorie i Østgrønland	
8.3 Ankomsten til Ammassalik; Stedet, de tilstedeværende og opholdet	
- 8.3a Stedet	
- 8.3b De tilstedeværende og opholdet	
8.4 Det medbragte gods	
8.5 Ellen Locker Thalbitzer	
8.6 Kort opsummering og bemærkninger	

9. The Ammassalik Eskimo **s.50**

- 9.1 Tilgang til værket
- 9.2 Værkets bestanddele – de enkelte bind/halvbind
- 9.3 Langvarig færdiggørelses- og udgivelsesproces
- 9.4 Vurdering af værkets udgivelse

10. Thalbitzers syn på Østgrønland **s.54**

- 10.1 Materielt - Før og efter koloniseringen/missionen
- 10.2 Åndeligt - Før og efter koloniseringen/missionen
- 10.3 Eskimoerne
- 10.4 Missionen
- 10.5 Den græske model
- 10.6 Dobbeltheden i Thalbitzers syn
- 10.7 Primitivistiske tanker - Thalbitzers eget verdensbillede i kontrast til missionen og den danske grønlandspolitik/strategi

11. Ekskluderingen fra Ammassalik **s.61**

- 11.1 Ekskluderingen, baggrund og årsag
- 11.2 Mellemtiden - opholdet på sydvestkysten

3. del

12. William Thalbitzer og Marcel Mauss **s.66**

- 12.1 Thalbitzer og Mauss
- 12.2 Seasonal Variations of the Eskimo
- 12.3 Gaven
- 12.4 Primitiv solidaritet
- 12.5 Thalbitzer, Mauss og det sociale aspekt – diskussion, perspektivering og opsummering af kapitlet

13. Konklusion/opsummering **s.72**

Litteratur **s.76-84**

Bilag

1. Thalbitzers fotoalbum.
2. Seasonal variations – illustration

William Thalbitzer – En intellektuel biografi

1. Med afsæt i William Thalbitzers videnskabelige dannelsesrejse frem mod dennes ophold i Ammassalik i Østgrønland 1905-06, forelægger hermed en vurdering af selve det forløb, der influerede og udviklede Thalbitzers måde, at anskue sin egen metode på, sit objekt og sin samtids videnskabelige og samfundsmæssige strømninger. Hertil søges selve opholdet i Ammassalik samt Thalbitzers berømte værk, The Ammassalik Eskimo, vurderet.

Det følgende er en gennemgang og deskriptiv analyse af det videnskabelige forløb i William Thalbitzers forskningsmæssige virke med særligt fokus på forløbet, frem mod, og under hans ophold i Ammassalik i Østgrønland i årene 1905-06.

2. Indledning

Eskimologen William Thalbitzer der bl.a. markerede sig som den første professor inden for faget eskimologi, og med sit store værk The Ammassalik Eskimo, må henregnes til en af de helt store skikkelser indenfor udviklingen af det etnografiske feltarbejde i Grønland i første halvdel af det 20. århundrede.

Thalbitzers forskningsmæssige virke, i Østgrønland 1905-06 og i tiden derefter, markerede en nytænkning, der i kontrast til det samtidige Danmarks nationale og hjemmelige forskningskreds fremstod som avantgardistisk.

Med sin store inspiration fra den kendte franske sociolog Marcel Mauss, sit engagement i de internationale amerikanistkongresser og sin massive missionskritik, som følge af en udpræget primitivisme¹, distancerede Thalbitzer sig ikke alene til tidens danske forskningskreds, men også til den danske grønlandspolitik, og mission.

I 1905 ankom Thalbitzer særdeles velforberedt og godt udstyret til Angmagssalik i forhold til den forestående opgave. Alligevel overraskede den stedlige kulturs rigdom og mangfoldighed ham. Han gik dog til opgaven med stor flid og grundighed, og opnåede en tilnærmelsesvis holistisk indfaldsvinkel til sin opgave og sit objekt. Et arbejde der resulterede i hans livsværk The Ammassalik Eskimo.

Thalbitzers udgivelse af The Ammassalik Eskimo, som er en omfattende dokumentation af den østgrønlandske kultur i Angmagssalik-distriktet, består af i alt fire halvbind fordelt i to hovedbind.

¹ Skal her forstås som en meget høj værdsættelse af de såkaldte primitive samfund samt den anskuelse at disse samfund, i mange henseender, er moralsk overlegne i forhold til civiliserede samfund.

Heraf består 1. bind af en og engelsk oversættelse af eksisterende, beskrivelser tilknyttet Thalbitzers egne kommentarer, af den materielle kultur ved Angmagssalik, som tidligere var blevet indsamlet af G. Holm og G.C. Amdrup.

At Thalbitzer dels blev udvalgt til at publicere disse unikke samlinger, dels kommenterede dem og, i kraft af sin oversættelse, stillede dem til rådighed for et internationalt publikum er i sig selv lidt af en bedrift.

Med 2. bind som er en grundig dokumentation og deskriptiv analyse af den immaterielle kultur med sproget, folkloren og den sociale adfærd som de bærende elementer, og byggende på Thalbitzers egne data og observationer fra hans ophold i Angmagssalik 1905-06, flerdobles denne bedrift. I kraft af den iøjnefaldende inspiration fra Marcel Mauss skiller det sidste halvbind i det 2. bind, Social Customs and Mutual Aid, sig særligt ud fra det øvrige.

Når Thalbitzer formåede at samle og behandle så mange forskellige aspekter tilhørende en bred vifte af forskningsgrene og faglige særområder, og belyse det med ny forskning i denne meget store monografi, skyldtes det især hans sans for, og målbevidsthed til, at søge de rette forbindelser, og inkorporere den viden han herigennem fik i sin egen forskning.

Det er denne udvikling og dette aspekt af Thalbitzers levnedbeskrivelse, som jeg i nærværende opgave særligt vil undersøge og uddybe, og lade kulminere i opholdet i Angmagssalik.

Særligt vil jeg se nærmere på tre forhold, der dog ikke bør forstås som adskilte, men som integrerede dele af en og samme persons, nemlig Thalbitzers, intellektuelle biografi.

2.1 Problemformulering

For det første vil jeg undersøge og beskrive de aktuelle samfundsmæssige tilstande og omstændigheder, som gjorde sig gældende i Danmark såvel som Grønland. Dette med henblik på at danne grundlag for at placere og forstå Thalbitzer i samtiden
Herfra vil følge en belysning af Thalbitzers intellektuelle dannelsesvej og udvikling.

Thalbitzer havde hele sin opvækst i et kristent hjem i Helsingør, hvorfra han også tog studentereksamen og efterfølgende startede på Københavns Universitet.

Forhold der kan betegnes som et nogenlunde traditionelt forløb.

Herfra ændrede tingene sig hurtig. På Københavns Universitet fik Thalbitzer nye forbindelser og inspirationskilder. Hans afhandling var et opgør mod kristendommen, hans interesse for primitive sprog og samfund endte ud i, at han vendte blikket mod Grønland.

Dertil søgte han viden udefra, i kraft af forbindelser på et højt fagligt internationalt niveau, hvilket kom til at præge hans metode og skille den ud fra den hjemlige forskningskreds.

Hovedformålet med en undersøgelse af Thalbitzers videnskabelige udvikling, vil derfor være at finde frem til de strømninger og kontakter m.m., som dannede afsæt for Thalbitzers intellektuelle løbebane, hans internationale forbindelser samt for den primitivisme og missionskritik, der skulle blive kendetegnende for ham i såvel samtiden som eftertiden.

Ligeledes vil den måde hvorpå Thalbitzer kommunikerede med sin samtids offentlighed og videnskabelige kredse vil blive skitseret.

Når udviklingsforløbet i Thalbitzers intellektuelle udgangspunkt står klart, og de steder eller personer hvorfra hans inspiration eller viden udspringer fra er diskuteret, er det imidlertid blot fundamentet til at forstå de begivenheder der udspillede sig under, eller i forbindelse med, Thalbitzers ophold i Angmagssalik der er lagt.

For det andet vil jeg derfor undersøge mere direkte, hvordan Thalbitzers intellektuelle udvikling fik en konkret praktisk betydning for opholdet i Angmagssalik. Tillige vil jeg indkredse hvordan opholdet i Angmagssalik indvirkede på Thalbitzers intellektuelle løbebane og egentlige forskning samt de resultater som affødtes heraf.

Thalbitzers syn på de grønlandske forhold, som mødte ham ved hans ankomst, og som udspillede sig løbende i perioden for hans ophold, blev nemlig ganske kendetegnende for, hvorledes Thalbitzer agerede og kommunikerede sidenhen.

Det er desuden dette ophold der så absolut danner grundlag for udgivelsen af *The Ammassalik Eskimo*.

Idet Thalbitzer skiller sig væsentligt ud fra sine samtidige landsmænd, der beskæftigede sig med eskimoforskningen, er det desuden interessant hvorledes Thalbitzer, rent metodisk gik til værks i selve opbygningen af sin beskrivelse af Angmagsalik-samfundet.

Dette kommer, som nævnt, særligt til udtryk i det sidste halvbind af *The Ammassalik Eskimo*, bind 2 – *Social Customs and Mutual Aid*.

Udover at Thalbitzers feltophold i sig selv er bemærkelsesværdigt ved at være omtrent ti år forud for Malinowskis feltarbejde på Trobriandøerne, repræsenterer hans fremstillingsmåde i førnævnte halvbind helt nye strømninger i tidens danske etnografiske forskningskreds.

For det tredje vil jeg derfor belyse de intertekstuelle referencer, i netop denne del af *The Ammassalik Eskimo*, som relaterer sig til Marcel Mauss struktur og indfaldsvinkel i beskrivelsen af arktiske eskimosamfund eller primitive samfund, da det er min opfattelse, at det netop er dette aspekt, som er aldeles skelsættende for Thalbitzers forskningsmæssige udvikling.

Disse nævnte forhold vil indgå som pointer i en mere overordnet dimension, der har til formål at illustrere samspillet mellem samtiden og Thalbitzer som et udviklingsforløb.

2.2 Metodebeskrivelse

Thalbitzers betydning og udvikling, i en etnografisk sammenhæng og ud fra en videnskabelig synsvinkel vil således blive integreret i en historisk fremstilling.

Den del af Thalbitzers intellektuelle levnedbeskrivelse, som jeg har valgt hovedsageligt at beskæftige mig med, er et forløb som strækker sig over en lang årrække. Den er af omfangsrig karakter og forgrener sig udi mange aspekter. Derfor har jeg valgt at strukturere min analytiske gennemgang i tre hovedafsnit.

Denne inddeling af både Thalbitzers intellektuelle levnedbeskrivelse og af opgaven er foretaget ud fra ønsket om at belyse selve udviklingsforløbet samt de underliggende facetter, og fordi de tre

ovennævnte hovedaspekter, som jeg vil undersøge i forhold til forståelsen af dette udviklingsforløb, ikke er uafhængige, men integrerede dele af samme helhed.

I det første hovedafsnit vil jeg præsentere definitionsrammerne for en intellektuel biografi, for dermed at tydeliggøre den linje, som er lagt i det efterfølgende.

Herfra vil jeg præsentere Thalbitzer i en kort biografisk skitsering, hvor jeg bl.a. gennem biografiske og arkivalske oplysninger vil belyse hans afstamning. Desuden vil jeg give en ganske kort beskrivelse af Thalbitzers hjemstavn, Helsingør, på tiden for Thalbitzers barndom og ungdom.

Fra tiden efter Thalbitzers studentereksamen vil jeg, ud fra relevant videnskabelig litteratur, beskrive de begivenheder som udspiller sig fra Thalbitzers start på Københavns Universitet og fremefter. Dette med et fokus på aspekter af mere intellektuel karakter, fulgt af en begrænset mængde praktiske oplysninger, som ligger ude for det rent intellektuelle. Jeg vil desuden se nærmere på hvilke emnekredse Thalbitzer var i berøring med gennem hans publikationer.

Herudover vil jeg skitsere samtiden og samtidens forskningsmiljø, og altså de strømninger og tiltag som var aktuelle særligt i forhold til Thalbitzers virke. Ligeledes hvordan Thalbitzeragerede og kommunikerede i sin samtid.

Jeg vil også undersøge hvilke informations- og inspirationskilder Thalbitzer havde berøringsflade med, og derigennem søge at vurdere og diskutere disse forholds indvirke eller mulige indvirke på Thalbitzers intellektuelle forløb.

Disse beskrevne omstændigheder vil de danne grundlag for forståelsen af Thalbitzers virke i og omkring Grønland og Østgrønland i særdeleshed, samt hvilke faktorer som indvirkede at Thalbitzer rettede sit forskningsmæssige fokus på den stedlige eskimokultur der.

I det andet hovedafsnit vil jeg på baggrund af Thalbitzers første rejse til Grønland, vestkysten, og hans deraf kommende værk, *A Phonetical Study of the Eskimo Language*, se på Thalbitzers arbejde med især det eskimoiske sprog. Herigennem vil jeg desuden belyse de faktorer, som gjorde sig gældende

vedrørende Thalbitzers beslutning, om at vende sin videnskabelige interesse mod den østgrønlandske kultur og det østgrønlandske sprog.

Herfra vil jeg kort skitsere dele af den ekspeditions- og kolonihistorie, som knytter til den europæiske udforskning og ageren i forhold til Grønlands østkyst, ved bl.a. at inddrage oplysninger fra W.A. Graah, G. Holm og Frederik Carl Peter Rüttel, der alle agerede forud for Thalbitzers tid på østkysten. Jeg vil ydermere give en kort beskrivelse af angmagssalik-distriktets topografi og natur. Alt dette for at danne et indtryk af særegenheden ved dette sted, stedets historie og de livsbetingelser, som gjorde sig gældende der, og altså hvad som var gået forud for Thalbitzers ankomst.

Jeg vil ligeledes beskrive de nogle af de omstændigheder, der mødte Thalbitzer ved ankomsten, og følgelig hvordan Thalbitzer mødte stedet.

Ved hjælp af bl.a. Thalbitzers dagbog, bliver det i nogen grad muligt at kigge Thalbitzer over skulderen, hvilket kan bidrage til et indblik i flere facetter af selve opholdet. De vedlagte fotos kan yderligere bidrage til et indtryk af de faktiske forhold (bilag 1).

I værket *The Ammassalik Eskimo* er indsamlingen af de data, som Thalbitzer indsamlede under sit ophold i Angmagssalik efterbehandlet og repræsenterer således de endelige forskningsresultater. Værket bærer vidnesbyrd om den indsigt, som Thalbitzer opnåede, samt formidlingen af den. Jeg vil derfor se på værkets bestanddele, samt i nogen grad Thalbitzers arbejde med det, og desuden vurdere, hvad udgivelsen af dette værk kan tilskrives af betydning i kraft af dets publikation.

Thalbitzers videnskabelige og personlige syn på Østgrønland rummer mange facetter, både hvad angår missionen og koloniseringen, og hvad angår eskimoerne. I dagbogen, i *The Ammassalik Eskimo* samt flere andre af Thalbitzers skrifter, kommer hans syn både direkte og indirekte til udtryk i en udpræget primitivisme og missionskritik der dog også rummer oplæg til alternative grønlandsdessiner.

Jeg vil derfor belyse hvorledes ovenstående kommer til udtryk, og derigennem skabe overblik over, og indblik i, Thalbitzers holdning og tilgang til østgrønlandske anliggender.

Herfra vil jeg undersøge hvilket indvirke disse forhold fik på Thalbitzers intellektuelle løbebane.

I det tredje hovedafsnit vil jeg behandle det eksakte aspekt af Thalbitzers virke, der for en stor del, kan opfattes som avantgardistisk i forhold til tidens danske videnskabskreds indenfor eskimoforskningen. Her er det i særdeleshed inspirationen fra Marcel Mauss, og den socialmorfologiske indfaldsvinkel i beskrivelsen af den eskimoiske kultur der er markant. Jeg vil derfor, gennem korte beskrivelser, af Marcel Mauss to kendte værker *Seasonal Variations of the Eskimo* og *Gaven* belyse de inspirations – og fascinationselementer, hvorfra Thalbitzer i markant grad opbyggede sin analytiske struktur og tolkning af de socialt betingede aspekter, der udgjorde det sammenhold som i sidste instans var fundamentalt for gruppen, altså et ”naturfolks”, overlevelse i de isolerede arktiske egne.

2.3 Afgrænsning

Endelig skal det nævnes der i nærværende opgave ikke har været plads til også at behandle den samlede eftertid i Thalbitzers virke. Af samme årsag vil der blot blive refereret til begivenheder udenfor rammerne af denne opgaves hovedfokusperiode. Disse referencer vil være understøttet af forklaringer, der gør det muligt at placere dem i en overordnet sammenhæng. Dog vil de ikke nødvendigvis repræsentere et sammenhængende kronologisk forløb, men derimod være medvirkende til f.eks. at pointere tendenser, som synes relevante i en yderligere forståelse af en nævnt sammenhæng.

1. Del:

2. Definition af en intellektuel biografi

I dette afsnit vil definitionen på en intellektuel biografi, blive uddybet, således at meningen og formålet fremstår klart og forståeligt.

Med en intellektuel biografi søges en afgrænsning på den vidtfavnende detaljerighed, der som oftest kendetegner en biografi, og altså et individuelt levnedsløb i almindelighed. Dvs. at fokus for størstedelen lægges på de begivenheder og aspekter, der udspringer direkte fra den biograferedes intellektuelle dannelsesvej og udvikling. Herunder opvækst, dannelse og uddannelse m.v.

Detaljerigheden afgrænses derved ikke, men specificeres derimod blot indenfor en mindre ramme. Specifikationen sker altså blot i en bestemt retning, altså indenfor et bestemt område, fremfor flere forskellige.

Hvad som derimod afgrænses eller udelades, er vurderingen af aspekter, f.eks. emotionelle. Dog kun såfremt de udspringer fra anden side end den rent intellektuelle.

Herved ikke ment at praktiske rammer og oplysninger såsom bosted, familieforhold og lignende i den biograferedes liv ikke medtages. Disse vil dog indskrænkes til kun at bestå af de absolut nødvendige bærende elementer, således at der akkurat dannes grundlag for et teoretisk skelet og altså struktur af de oplysninger, som kan sættes ind i et intellektuelt udviklingsforløb.

Andre tænkelige begivenheder, indvirkninger og impulser som måtte vise sig nødvendige i opbygningen af en sådan konstruktion vil følgelig indgå.

Der er altså herved ikke tale om en holistisk fremstilling i den henseende, at det hele menneske søges beskrevet ud fra tanken om en altomfavnende sammenhæng i den biograferedes tilværelse og eksistens, men derimod en deskriptiv og analytisk gennemgang af et fagligt udviklingsforløb, som i dette tilfælde (denne intellektuelle biografi om Thalbitzer) kulminerer i et etnografisk feltophold i Ammassalik, med afsæt i de intellektuelle impulser, som dannede i forskeren, Thalbitzer, snarere end i personen Thalbitzer.

En sådan adskillelse kan i nogle henseender forekomme problematisk, idet der kan argumenteres for personlige prægninger m.m. af ikke-intellektuel karakter, som synes at have forårsaget holdninger og beslutninger, hos den biograferede, der peger i retning af, at have haft relevans for dennes intellektuelle beslutninger, dannelsesvej, ihærdighed, alsidighed, karisma og sociale færden m.v. Men medmindre et direkte belæg i markant grad indikerer sådanne omstændigheder, vil disse aspekter ikke få betydning for udformningen af den intellektuelle biografi².

Dog vil sådanne oplysninger, hvis de som nævnt, indgår som en naturlig del i opbygningen af de rammer, der skal danne ophæng for den biograferedes intellektuelle virke, blive brugt i den grad det vurderes nødvendigt og relevant.

Ligeledes vil det heller ikke blive søgt, at træde dybt ind i den biograferedes bevidsthed, og læst mellem linjerne, for at føle sig et med personen og dennes tanker indefra.

Forestillinger eller skøn omhandlende den biograferedes tankeverden kan dog optræde. I så fald vil det være understreget, at der er tale om rene forestillinger eller skøn, samt på hvilken baggrund disse er udformet.

Fokus vil blive lagt på, hvilke faglige tilskyndelser og erfaringer der førte Thalbitzer, til den forsker han blev.

Sandsynligheden for at også erfaringer af ikke-intellektuel karakter har spillet en rolle, er dermed på ingen måde fornægtet.

At andre aspekter end intellektuelle kan have haft indflydelse på Thalbitzers faglige udvikling, vil i denne sammenhæng højst fremstå som en løs sidebemærkning, da visse af sådanne aspekter ikke lader sig vurdere på forsvarlig vis, medmindre der altså er helt konkrete og bevislige eksempler på indikationer herpå.

Således vil det efterstræbes at den intellektuelle biografi ikke kommer til at fremstå som en række følelsesbaserede og løse antagelser, men i stedet holder sig udelukkende til synlig og konkret dokumentation i henhold til ovennævnte definitionsrammer.

² Et eksempel på et direkte belæg kunne være at den biograferede selv viser utvetydigt, at en given hændelse af helt anden karakter end hvad man normalt forbinder med intellektuelle forhold, har indvirket på deciderede beslutninger som fik praktiske konsekvenser for den biograferedes intellektuelle løbebane.

4. Kort introduktion/præsentation af Thalbitzer

4.1 William Thalbitzer

Carl William Thalbitzer blev født i Helsingør d. 5. februar 1873. som den ældste ud af en søskendeflok på seks. Heriblandt var bl.a. den tre år yngre Carl Frederik Simony Thalbitzer (senere kendt som nationaløkonom). Faderen var fabriksejeren/tobaksfabrikanten, Heinrich Albert Thalbitzer og moderen Elisabeth Johanne Frederikke Simony.

Fra Rigsarkivet forelægger en oversigt over Thalbitzerslægtens efterkommere af Zacharias Thalbitzer (1687-1739). En komplet oversigt kan findes i Sophus Elvius og H. R. Hiort-Lorentzen, Danske patriciske Slægter og Th. Hauch-Fausbøll, Slægthaandbogen.

Fra rigsarkivets oversigt fremgår det, at Thalbitzer stammede fra en lang og fornem række af udenlandske (preussiske og østrigske) konsuler og vicekonsuler - desuden officerer og endda en hofagent. Ligeledes ses hvorledes for-navnebrugen er gået i arv gennem generationer, hvor navnene Carl, Albert, William og især Heinrich er gengangere. Siden det 18. århundrede har Thalbitzerslægten haft bosted i Helsingør, og kan antages, i kraft af både navn og profession, at have repræsenteret en del af det mere dannede og mere velstillede borgerskab.

I det førnævnte af Rigsarkivets materiale er arkivalierne omhandlende William Thalbitzer og hans hustrus blevet udskilt fra det øvrige materiale i familiearkivet under et særligt nr. (6424), idet det langt overgår sidstnævnte i omfang som står under privatarkivnr. 6422 og er publiceret som et tillæg. Begge disse numre i Rigsarkivets oversigt rummer både forholdsvis omfattende brevskriverlister samt slægtsoversigter.

(Rigsarkivet 1982. Eskimologen William Thalbitzer 1873-1958 privatarkiv nr. 6424 og nr. 6422;

http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Samfund,_jura_og_politik/Samfund/Etnograf/William_Thalbitzer).

Thalbitzer voksede således op i det sene 19. århundredes Helsingør. Området i og omkring Helsingør var dengang, som i dag, beriget med en lang række af bevarede kulturminde lige fra dysser og

jættestuer til et kloster, kirker og slotte, og bærer dermed vidnesbyrd om en lang og spændende arkitektur- og kulturhistorie.

Endvidere var og er området omgivet af smukke naturområder med skov, søer og kyst.

Efter øresundstoldens ophævelse i 1857 lå Helsingør i en dyb økonomisk krise, idet forbi-passerende skibe ikke længere var nødt til at lægge for anker og betale told. Selvom tolden gik til kongen, havde der været store indtægter forbundet med de mange skibes proviantering i forbindelse med deres opankring.

Allerede i 1882 rejste der sig imidlertid en ny og økonomisk horisont for byens historie og udvikling, idet Helsingør Skibsværft og Maskinbyggeri A/S åbnede. Hermed påbegyndte en ny og industriel æra i Helsingør

(Rigsarkivet 1982. Eskimologen William Thalbitzer 1873-1958 privatarkiv nr. 6424;

http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Samfund,_jura_og_politik/Samfund/Etnograf/William_Thalbitzer;

<http://dendigitalebyport.byhistorie.dk/koebstaeder/by.aspx?koebstadID=11>).

I 1891 blev Thalbitzer student fra Helsingør. I tiden herefter studerede han dansk, engelsk, og latin ved Københavns Universitet, og en kort periode også græsk. Her fandt han bl.a. inspiration hos de anerkendte sprogforskere Vilhelm Thomsen og Otto Jespersen (1860-1943) samt hos filosofen Harald Høffding.

I 1894 vandt Thalbitzer Københavns universitets guldmedalje for en filosofisk afhandling,

Autoritetsforholdets Væsen og ethiske Betydning, og i 1899 blev han cand. mag. i filologi.

Efter endt uddannelse ville Thalbitzer oprindeligt have studeret et sprog i Sydamerika blandt

naturfolk. Hans tanker herom skulle dog snart ændre sig, og i stedet vendte han blikket mod

Grønland. Til denne beslutning bidrog især den fysiske/biologiske antropolog og politilæge Søren

Hansen (1857-1946), som selv havde været i Grønland flere gange. Yderligere blev Thalbitzers

interesse skærpet ved et besøg hos Knud Rasmussens far, Chr. Rasmussen (1846-1918), og i

København blev den grønlandske digter, Henrik Lund (1875-1948), Thalbitzers første lærer i

grønlandsk (Holtved, 1958: 457; http://icmm.ku.dk/klinikken/historie/Soeren_Hansen; Høiris, 2009: 219;

http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Kirke_og_tro/Gr%C3%B8nlandsmission%C3%A6r/Chr._Rasmussen).

Thalbitzers første rejse til Grønland skete med støtte fra Kommissionen for ledelsen af de geologiske og geografiske undersøgelser i Grønland. I årene 1900 og 1901 tilbragte han således knap halvandet år i Grønland, hvor han fra sin faste bopæl i Jacobshavn rejste rundt enten med hundeslæde eller med konebåde alt afhængig af årstiden. På disse rejser opholdte Thalbitzer sig en del sammen med de derboende indfødte, og blev på den måde fortrolig med deres sprog og levevis (Holtved, 1958: 458; http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Samfund,_jura_og_politik/Samfund/Etnograf/William_Thalbitzer).

I 1905 blev Thalbitzer gift med billedhuggeren, Ellen Marie Locher (1883-1956), datter af professor, Carl Locher, og dennes hustru F. Gullich. Samme år tog Thalbitzer og Ellen af sted til Ammassalik i Østgrønland. Eskimoerne i Ammassalikeggen havde man først fået nærmere kendskab til i 1884 med søofficer Gustav Holms konebåds ekspedition, og kolonien først anlagt i 1894. I årene 1905-1906 opholdte de sig her. Thalbitzer fik skabt et stykke banebrydende feltarbejde, der dog først blev udgivet mange år senere, og af flere omgange, under titlen: "The Ammassalik Eskimo". Ellen Locher fik forevigtet en del af ammassalikeskimoerne som skulpturelle portrætbuster

(<https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>; Rigsarkivet 1982. Eskimologen William Thalbitzer 1873-1958 privatarkiv nr. 6424; http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Samfund,_jura_og_politik/Samfund/Etnograf/William_Thalbitzer; <https://www.kulturarv.dk/kid/VisKunstner.do;jsessionid=50B5A7536B60A802FC8FA74C0826E54B?kunstnerid=5406>).

I 1914 rejste Thalbitzer til Kap Farvel distriktet, hvor han opsøgte de derboende emigrerede østgrønlandere. Senere har Thalbitzer tilbagelagt adskillige rejser til vestkysten på strækningen mellem Julianehåb og Upernavik. Den sidste i 1938. På disse rejser supplerede Thalbitzer dels sit materiale, dels uddybede han sine forbindelser med fremstående grønlandere. Han udviste desuden interesse i at arbejde med grønlandernes moderne nationale kulturliv. Thalbitzer brugte flittigt sin violin på de mange rejser, for dermed at nå ind til en forståelse og bevarelse af grønlandernes musikkultur. Hans holdning til den danske mission og administration var også særdeles skarp og kritisk, og han havde helt andre ideer i forhold til proceduren både angik bevaring og udvikling (Holtved, 1958: 459-60; Kleivan, 1995: 6; Thisted, 2004: 261; http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Samfund,_jura_og_politik/Samfund/Etnograf/William_Thalbitzer).

Thalbitzer vandt en del anerkendelse på den internationale videnskabelige scene, hvilket ses ved hans mange poster, medlemskaber, priser og kontakter m.m. Heriblandt kan nævnes hans post som

Danmarks repræsentant ved flere af amerikanistkongresserne i udlandet, og siden som ærespræsident ved amerikanistkongressen i Danmark i 1956, og tilsvarende ved kongressen for antropologi og etnologi i London 1934. Ligeledes blev han tildelt Loubat-prisen af det svenske vitterhets, historie och antikvitets akademi (Kleivan, 1995: 3;

http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Samfund,_jura_og_politik/Samfund/Etnograf/William_Thalbitzer).

Internt i Danmark høstede Thalbitzer også en del anerkendelse, hvilket bl.a. hans rolle i forbindelse med amerikanistkongresserne vidner om, samt hans medlemskab af Det kongelige videnskabernes selskab. Desuden blev Thalbitzer i 1926 professor extraordinarius ved Københavns Universitet, og kunne dermed kalde sig verdens første professor i eskimologi. Omtrent på samme tid blev han medlem af Udvalget for videnskabelige undersøgelser i Grønland (Holtved, 1958: 461; Kleivan, 1995:

3; http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Samfund,_jura_og_politik/Samfund/Etnograf/William_Thalbitzer).

Helt gnidningsfrit gik det nu heller ikke. Thalbitzers kritiske holdninger til den danske grønlandspolitik, viste sig at blive en hæmsko for hans Østgrønlands studier. Hans stridigheder med Nationalmuseets ansatte Thomas Thomsen, inspektør for den etnografiske samling, samt den daværende direktør, Sophus Müller, eskalerede også, idet Thalbitzer fremhævede Ammassaliksamfundet som yderst komplekst. Dette var i strid med tidens videnskabelige overbevisning og ikke mindst de to førnævnte herres. Ifølge deres overbevisning syntes kompleksitet nemlig snarere at knytte sig til moderne videnssamfund end til et primitivt naturfolk, og Thalbitzers refleksioner betragtedes dermed som uvidenskabelige, og altså i modstrid med den daværende forsknings fremstilling og opfattelse af kulturtrin samt udvikling (Gulløv, 1995: 17; Thisted 2004; 261).

Thalbitzers virkeområder var således mangfoldige, og han var i mange henseender år forud for sin tid. Han var tværfaglighedens mand, og hans arbejder dækker således over både sprogvidenskab, antropologisk teoretiske problemstillinger, etnografisk feltophold, kulturelle tendenser, kulturel og social adfærd herunder musik, dans, sang, digtning, kunst, analytiske beskrivelser af materiel kultur og historie. Derudover var han en aktiv debattør hvad moderne grønlandsk national udvikling gjaldt, og yderligere også i den daværende danske kolonisations-, administrations-, udviklings- og missionspolitik. Hans tilbøjeligheder til at fremstå kontroversiel i visse sammenhænge, rimeligt eller

urimeligt, overskyggede/overskygger dog ikke hans placering og relevans som en af datidens store eskimoforskere.

Hans evne til at skabe de rette kontakter var exceptionel og yderst værdifuld for kvaliteten af hans forskningsresultater. Evnen kom til udtryk uanset om han var blandt Østgrønlands oprindelige befolkning, den vestgrønlandske elite, eller den nationale og internationale forskningskreds.

Thalbitzers internationale forskningsengagement, hans hjemlige og nationale værdier, hans udlængsel, hans ophav, hans egne indre mangesidige sammensathed (i kraft af hans dannelse og finkulturelle væsen i kontrast til primitivisten og feltarbejderen i de ødede østgrønlandske og folkefattige isolerede egne), synes at afspejle en verdensborger, hvis faglighed og tankeverden influeredes fra mange forskellige retninger.

Hans tankemæssige og mentale horisonter synes, af den grund, både globaliserede og samtidig isolerede i den snævert danske kontekst, i en grad, der resulterede i den på en gang interessante, nytænkende og kontroversielle forsker og person, som Thalbitzer med rette må siges, at have repræsenteret i sin samtid især.

Thalbitzer døde i september 1958 i en alder af 85 år (Rigsarkivet 1982, Eskimologen William Thalbitzer 1873-1958 privatarkiv nr. 6424;

http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Samfund,_jura_og_politik/Samfund/Etnograf/William_Thalbitzer).

Ovenstående skitsering af Thalbitzers begivenhedsrige tilværelses udformning og forløb, skal her blot tjene til at præsentere Thalbitzer.

I næste afsnit vil hans vægtigste værker og emnekredse derfor søges defineret og indkredset, således at der dannes et mere specifikt indtryk og indblik af/i de udgivne publiceringer der foreligger fra hans side.

4.2 Thalbitzers mest markante værker samt kort overordnet oprids af hans øvrige skrifter og udgivers emnekreds.

Thalbitzers egen bibliografi rummer størstedelen af hans trykte værker, i alt 302 numre, som blev udgivet i 1954 i den videnskabelige serie Meddelelser om Grønland bind 140 nr. 1. Den består af en oversigt over hans udgivelser i årene 1900-1953.

I tidsskriftet *Forskning i Grønland/tusaat 2-3/95* har eskimologen, Inge Kleivan, anført en bibliografi over 40 udvalgte værker af William Thalbitzer. De værker som Kleivan har anført giver en god fornemmelse af Thalbitzers emnekredse. Herunder er listet femogtyve udgivelser ud af de fyrre som er angivet hos Kleivan. I de fleste tilfælde svarer selve titlen ret præcist til udgivelsens indhold og emne (Kleivan, 1995:10-11).

Ud fra disse angivne titler, kan det ses at Thalbitzers litterære virkeområder spreder sig udover emner og temaer som digtning, breve, fonetik, oversættelse (1. bd. Af the Ammasalik Eskimo), nationalitet, kolonial administration, etnologi/grafi, materiel kultur, religion, grammatik, komparative sprogstudier, overgangsgrønlændere, stemmeføring, gammeldags og moderne grønlandere samt musik og dans = (udvikling og bevaring musikskole).

Ligeledes afspejler de valgte titler, at Thalbitzer både har opereret i Sydgrønland, Nordgrønland og Østgrønland, hvilket nødvendigvis må have affødt en ganske fin regionsbevidsthed.

Der hersker ingen tvivl om hvorvidt The Ammassalik Eskimo er Thalbitzers absolutte hovedværk. Det bestod af to bind delt i fire halvbind, og kan anses som et bidrag til Østgrønlandsforskningen af helt enestående karakter.

Thalbitzers samtid og samtids forskningsmiljø skal i det følgende afsnit skildres, for dermed bl.a. at nå ind til en forståelse af den receptions historie, der fulgte Thalbitzer i hans livsforløb som forsker og som menneske og vil kort blive perspektiveret til nutiden. Desuden vil der sigtes mod at åbne op for en mere fundamental fornemmelse for det samfund og verdenssamfund hvori Thalbitzers forskningsmæssige dannelsesvej formede og udspillede sig, og for hvordan Thalbitzer kommunikerede til sin samtid.

5. Samtiden og samtidens forskningsmiljø

5.1 Skitsering af samtiden – nationalt (DK) og internationalt

Både Thalbitzers ungdoms år og senere voksenliv var på mange måder de store opfinders årtier. Således blev den første telefon udstillet i Philadelphia i 1876, og kom til København i 1881. En af de første benzindrevne automobiler blev konstrueret af den danske smed Hans Urban Johansen i 1886. Grammofonen blev opfundet året efter i 1887, og kom til København i år 1900, og den første flyvning i verden blev foretaget i 1903 af de amerikanske brødre Wilbur og Orville Wright og i Europa af den danske opfinder Jacob Christian Ellehammer (1871-1946) i 1906 (Petersen o.a., 1969: 296, 300, 304, 310; Koch-Olsen, 1968: 938-40; Lauring, 1998: 271).

Med disse opfindelser trådte mennesket på mange måder ind i en ny og markant æra eller tidsalder, hvor mulighederne ekspanderedes voldsomt.

Begyndelsen på det 20. århundrede bragte en række væsentlige og markante tiltag og følger for Grønland, og bragte i samme forbindelse en del politisk tumult om Grønlands styrelse og fremtid. Særligt året 1905 blev et år i norden, hvor mange begivenheder udsprang fra, hvad den danske grønlandspolitik angik og eller kom til at angå.

Unionen mellem Sverige og Norge opløses i 1905, og Norge fik sin selvstændighed for første gang siden 1380 (Petersen o.a., 1969: 308; Lauring, 1998(68): 270). Da Norge i 1814 blev afstået til Sverige ved freden i Kiel, forblev de gamle kronlande Færøerne, Island og Grønland under den danske krone (Gad, 1946: 220; Petersen o.a., 1969: 308). Norges selvstændighed skulle senere føre til striden om Østgrønland, der kulminerede i forbindelse med jubilæet for 200-året for Hans Egedes landing i 1921, hvor Danmark kundgjorde at hele Grønland (dvs. inklusiv Østgrønland) nu skulle underlægges monopolet, og altså dermed lukkede landet (Gad, 1946: 220).

Internt i Danmark skete også en række væsentlige forandringer. Grundloven af 1849 var trådt i kraft ved enevældens ophør i Danmark, og folkevalgte repræsentanter udgjorde nu rigsdagen (Lauring, 1988; 238-39; Petersen, 1991: 58).

I 1901 skete et systemskifte, hvor partiet Højre lider et stort nederlag, og regeringsmagten går til et mere reformvenligt Venstre, og bliver startskuddet til den første parlamentariske regering i Danmark.

Den sjællandske bonde, Ole Hansen, indtræder som Landbrugsminister, og bliver således >>den første bonde i kongens råd<<, og sen-navnene, f.eks. Hansen, Jensen, Pedersen og Christensen begynder nu at overskygge den forudgående dominerende tyske navnebrug.. I 1903 får Danmark sin første socialdemokratiske borgmester, Jens Jensen (1859-1928), og d. 29. januar 1906 dør Christian d. 9 og efterfølges af sin søn Frederik d. 8., som modsat faderen, var tilhænger af systemskiftet. Allerede fra systemskiftets begyndelse i 1901, var der knyttet store forventninger mod en lysere og friere fremtid end sidste del af det forrige århundrede havde bragt. Disse forhåbninger spredte sig til også til De danskere, som var udstationerede i Grønland (Gad, 1946: 191; Petersen o.a., 1969: 303-305, 307-308, 395, 397; Petersen, 1991: 59).

5.2 Skitsering af tidens strømninger i (Vest)grønland

I Vestgrønland var forstanderskaberne blevet oprettet i 1860 på initiativ af H. J. Rink, og i 1908 indførtes kommune- og landsråd. Til kommunerådende kunne kun personer født i grønland vælges, og ligeledes kun fangere. Dette ophørte dog i 1912, hvorefter alle mænd over 25 kunne vælges. På dette tidspunkt i historien fandtes der endnu ikke en lokal grønlandsk elite som fremsatte selvstændige ønsker eller krav. De uddannede grønlændere blev i høj grad integreret blandt den tilstedeværende danske elite i kolonierne, og blev deraf farvet af dennes værdier og holdninger i grønlandsdebatten. Under denne kategori af vestgrønlændere kan bl.a. Christian Rosing, en vestgrønlander som var præst i Ammassalik under Thalbitzers ophold der og fremefter, nævnes (Skydsbjerg, 1999: 11; Ostermann, 1929: 345; Gad, 1946: 197).

Dannelsen af kommune- og landsråd var ikke sket uden en lang og tung forudgående proces. I 1905 resulterede det reformarbejde, som var påbegyndt i 1890'erne ang. en ny lov for menighederne i Grønland, i "Loven af 1905", hjulpet godt på vej af Pastor C. W. Schultz-Lorentzen, som i kraft af sin ansættelse som missionær i Nuuk, blev en stærk medvirkende faktor i arbejdsprocessens fremdrift. Schultz-Lorentzen bar en progressiv iværksætterånd i sig, som systemskiftet i Danmark 1901 havde tilført mange folk i begyndelsen af det ny århundrede. Den tidligere stilstand som havde præget fremgangen i Danmark og Grønland, de seneste årtier, søgtes der nu at gøre op med. Hvad angik Grønland gjordes dette bl.a. ved at tilføre forstanderskaberne nye udviklingsmuligheder i kraft af

større myndighed og selvstændighed, og desuden ved at støtte op om samarbejdet mellem grønlænderne og danskerne.

Vejen til en ændring vedrørende forstanderskaberne, var bestemt ikke uden bump. Debatten om styrelsen af Grønland havde ulmede længe, men i årene 1905 og 1906 kom der for alvor fremskred i sagerne. På anledning af Schultz-Lorentzen og distriktslægen Gustav Koppel havde Godthåb forstanderskab ændret sin forretningsgang, og sendt et cirkulære til de øvrige forstanderskaber i landet. Dette som en forberedende faktor ang. tænkelige og aktuelle problemstillinger, såfremt en revision af bestemmelserne skulle blive realiseret. Her af opstod følgelig et fokus på problemerne i Grønland, og direktoratet måtte gribe ind. Carl Ryberg som var blevet direktør (i Sydgrønland) i 1902 havde allerede i 1903 rettet henvendelse til ministeren omkring den spændte situation, og fremlagt at en revision af forstanderskaberne var nødvendig. I 1905, før Loven af 1905 var en realitet, havde direktoratet søgt at finde frem til et ændringsforslag. Forslaget gav dog kun anledning til nye angreb fra de opponerende parter, og problematikken spredte sig, og begyndte at genlyde i den danske offentlighed.

Loven af 1905 blev til gengæld på mange måder en sejr for oppositionen, idet Schultz-Lorentzen havde haft ikke så lidt indflydelse på dens udformning

Loven omhandlede både kirke og skole, og den var den første særskilte lov for Grønland, der nogensinde var blevet vedtaget i Grønland. Loven af 1905 kan anses som et væsentligt brud med fortiden. Den indbefattede en bestemmelse om, at foranstaltninger vedrørende Grønland, fremover skulle behandles i Rigsdagen, frem for at der blot blev fastsat regler for grønlandske forhold ad ren administrativ vej, som det var gjort hidtil. Dermed var direktoratets og indenrigsministeriets selvherskerdømme nemlig ophørt.

Jvf. § 1. i Loven af 1905 fik den grønlandske kirke desuden en overordnet ledelse bestående af en til to provster, som skulle indkalde præsterne til konventer hvert andet år. Jvf. § 3. skulle der være ti præstegæld, som hver havde en førstepræst, som så igen havde en præsteviet overkateket, hver især, til at assistere sig (Lindow, 1929: 40, 44-45; Ostermann, 1929: 345; Schultz-Lorentzen, 1929: 356-58; Gad, 1946: 189-94; Petersen, 1991: 58-61, 207-08, 217).

I 1906 rettede Schultz-Lorentzen, på et stormøde i København, sin kritik mod sammenblandingen af handel og administration i Grønland, da han mente at det var en bremsende faktor for udviklingen, da denne konstruktion byggede på "vi-alene-videnpolitikken" der hidtil havde været dominerende. Som en stor medvirkende faktor foranledigede dette til oprettelsen af Det Grønlandske Selskab det samme år, og desuden i dannelsen en kommission, bestående af Carl Ryberg og fem handelskyndige uden et forhåndskendskab til Grønland, som skulle behandle de belyste problematikker angående handel og administration. Resultatet af kommissionens arbejde blev, at der var brug for en adskillelse af førnævnte (Gad, 1946: 194-95).

Indenrigsministeren, Sigurd Berg, foretog i 1907 en rundrejse i Grønland med henblik på at udvide sit kendskab til den brændende debat. Ved denne rundrejse, mødtes han med Nordgrønlands direktør, Jens Daugaard-Jensen. Jens Daugaard-Jensen havde allerede i november 1905 indsendt sit memorandum til direktoratet, i hvilket han fremlagde sine overvejelser og planer omhandlende en ophævelse af de gamle former og forstanderskaber og i stedet indføre kommune- og landsråd med mere udviklingsvenlige og moderne tilstande i sigte. Daugaard-Jensen, som havde været en af modtagerne for oppositionens kritik, med Schultz-Lorentzen i spidsen, havde altså allerede før oppositionen havde fremlagt sine planer, kommet i forkøbet med en reaktion på de selvsamme problemstillinger. Indenrigsminister, Sigurd Berg, forholdt sig optimistisk og positivt til Daugaard-Jensens planer, hvorimod Carl Ryberg ikke udviste begejstring. Ikke desto mindre måtte han modstræbende tilslutte sig forslaget, og på baggrund af 1906-kommissionen og Daugaard-Jensens idéer fremkom styrelsesloven af 1908. Heri adskilles styrelsen og Den kongelige grønlandske Handel skarpt. Dertil indførtes kommune- og landsråd som nævnt i ovenstående (Gad, 1946: 195; Petersen, 1991: 62).

5.3 Østkysten

Schultz-Lorentzen havde siden sin ansættelse i 1898 været tilhænger af idéen om at Vestkysten ikke længere burde betragtes som en missionsmark, idet samtlige af de derboende nu var kristne.

I år 1900 var den herrnhutiske brødre menighed dog blevet bedt om at forlade landet, hvilket havde tilføjet nye perspektiver til den grønlandske kirkes arbejdsmark, der nu bl.a. også kom til at indbefatte

de forhenværende herrnhutiske missionsstationer ved Fiskeræsset og Lichtenfels (Sandgreen, 1991: 207, 209).

Missionen virkede ikke kun på vestkysten. Missionsmarkerne ændredes, og et helt andet sted i Grønland, nemlig i Ammassalik i Østgrønland, var missionen først startet i 1894. Daværende Pastor Rüttel havde i 1904 været nødt til at forlade Ammassalik pga. sin helbredstilstand. Han blev afløst af den tidligere nævnte vestgrønlænder Christian Rosing, som færdiggjorde missionsarbejdet i Ammassalik, og i 1924 blev afløst af sin søn. Store dele af missionsarbejdet i Østgrønland blev altså varetaget af en vestgrønlænder (Ostermann, 1929: 344-45; Gad, 1946: 184-85, Sandgreen, 1991: 216).

Hvad der gjorde sig gældende for administrationen af Østgrønland var, at den udstationerede købmand/administrator var direkte under administrationen i Danmark. Den isolerede geografiske position bevirkede desuden, at embedet, var temmelig mere selvstændigt end hvad der tilsvarende gjorde sig gældende på vestkysten. Befolkningen i Ammassalik havde pga. den sene kolonisation en livsførelse, som lå langt tættere på den oprindelige eskimoiske levevis end det var tilfældet på Vestkysten. I begyndelsen af det 20. århundrede var der endnu ikke nogle projekter ang. kommune- og landsråd og selvbestemmelse der spirede (Lindow, 1929; 47-48).

5.4 Overordnet indblik i tidens Grønlandsforskning

Rent forskningsmæssigt er der mange interessante aspekter. Heriblandt kan nævnes individuelle forskeres syn på Grønland og grønslænderne, og herunder holdningen til den måde man, som udefrakommende, burde forholde sig til landets og dets indbyggere på. Desuden hvad der var skadeligt og gavnligt for grønslænderne.

Når det gjaldt de udsendte embedsfolk, missionsfolk, handelsfolk, forskere m.m., var der, i mange tilfælde tale om folk, som enten kom med deres helt egne ideer for (Øst)grønlands fremtid eller som repræsentanter for en organisation/institution eller begge dele.

Missionen, forskningen, handelen og administrationen repræsenterede mange forskellige interesser og visioner som skulle skabe rammerne for de indfødte grønslændere på den ene eller anden måde.

En stor del engagerede sig intenst og følelsesmæssigt i grønlandsdebatten. Her kan nævnes folk som Knud Rasmussen, William Thalbitzer, Christian Rosing, Rink og Scultz-Lorentzen for bare at nævne nogle enkelte.

Grønland handlede ikke kun råstoffer og handel, men i høj grad også om mennesker, hvis fremtid, betydning og indflydelse der i høj grad kunne skabe splid i grønlandsdebatten.

Ser man på den del af samfundsforskningens historie i Grønland, som eksisterede på Thalbitzers tid og fremefter, består den af i hvert fald tre dele. Den nutidige forsker Kirsten Thisted (1957-) inddeler den således:

- Den administrative forskning med opstart omkring midten af det 19. årh.
- Den kulturhistoriske og etnografiske tradition i forbindelse med de store ekspeditioner som strækker sig fra slutningen af det 19. århundrede og frem til perioden efter anden Verdens krig.
- Den moderne samfundsvidenskab som opstod efter anden Verdens krig.

På Thalbitzers tid (som aktiv forsker), var det hovedsageligt de to første punkter i ovenstående, som var eksisterende, og som dermed prægede forskningsmiljøet.

I forhold til første punkt, er det vigtigt at understrege, at der i den grønlandsk-danske historie består en tæt sammenhæng mellem administrationen og forskningen. Med administrationen tænkes der på Den Kgl. Grønlandske Handel samt Ministeriet for Grønland. I mange tilfælde blev embedsmandgerningen og forskerrollen samlet, så en og samme person, varetog begge opgaver/interesser. Som eksempel herpå kan nævnes Heinrich Johs. Rink, der i sidste halvdel af det 19. årh. fik væsentlig indflydelse på en række ændringer i koloniadministrationen i Grønland i kraft af sine studier af det grønlandske samfund. Han kom bl.a. med værket "*Danish Greenland – its People and Products*", et værk med beskrivelser omhandlende emner såsom geografiske forhold, mineraler, kultur m.v. Rink var derudover på mange måder foregangsmand for det udviklingsarbejde Schultz-Lorentzen atter fik pustet nyt liv i i det ny århundrede. Rink havde søgt at skille handel og administration, bl.a. fordi han mente, at tidens administration af Grønland ikke var optimal, og at

grønlønderne i højere grad burde delagtiggøres i dette forehavende. Rink's reformationsprægede tanker førte dog senere til hans afsked fra Handelens Styrelse, hvorefter der opstod en tilstand af dødvande indtil Schultz-Lorentzens tiltag.

Under det andet punkt hører de forskere som betragtes som de tidlige eskimologer. Her kan bl.a. nævnes William Thalbitzer, Knud Rasmussen, Kaj Birket-Smith og Terkel Mathiassen mfl.

Disse folk fik, med deres arbejder med eskimokulturen, en markant rolle i forskningsudviklingen. Således oprettedes, eskimologi som universitetsfag med Thalbitzer som professor. Under Thalbitzer var eskimologiens hovedområde det filologiske. Dette ændredes dog en smule, da Erik Holtved i 1945 blev ny professor i eskimologi efter Thalbitzer, idet Holtved lod kulturstudiet vægte i højere tungere end det havde gjort under Thalbitzer.

Arkæologien og etnologien udgik fra Nationalmuseet, og i 1945 blev etnografi oprettet ved Københavns Universitet under ledelse af Kaj Birket-Smith, der samtidig var inspektør for Nationalmuseets etnografiske samling (Lindow, 1929: 43-44; Gad, 1946: 225-26; Petersen, 1991: 58; Thisted, 2005: 279-82).

5.5 Båndene mellem Grønland og Danmark styrkes

Fra året 1905 og frem til 1939 kom Grønland til at spille større rolle for den danske offentlighed. Opfattelsen af Grønland, som et sted man nærmest blev forvist til ændredes i langt mere positiv retning til at blive opfattet som et eventyrenes land, hvor udfordringer og mandsmod var tungtvejende begreber. Særligt Knud Rasmussen bidrog til den opfattelsesændring, med hans berømte ekspeditioner, bøger og ikke senere filmen "Palos brudfærd" om handlende samfundet ved Ammassalik. I den senere del af perioden blev også en bedre skibsforbindelse, telegrafi og radio var vigtige faktorer for et forstærket bånd mellem Danmark og Grønland (Gad, 1946: 187, 217-18; Petersen o.a., 1969: 319; Hastrup, 2010; 18-19, 23-24, 296-97). 1933 blev året hvor Norge trak sig ud af Østgrønland, efter Den internationale domstol i Haag, havde erklæret Norges okkupationer i Sydøstgrønland for ugyldige. Norge havde iværksat disse okkupationer allerede året forinden, efter langvarige forhandlinger med Danmark. Afgørelsen ang. Østgrønland blev, trods de beklagelige uenigheder med Norge, set som en sejr i Danmark og var, blandt andre faktorer, med til at styrke

båndende mellem Danmark og Grønland (Gad, 1946: 219-22; Sveistrup og Dalgaard, 1954: 30, 32; Petersen o.a., 1969: 323-24).

5.6 Den politiske linje samt de østgrønlandske forhold

Set i lyset af de mange begivenheder som udspillede sig i både Danmark og Grønland i begyndelsen af de tyvende århundrede, vil det være nærliggende at tale om en brydningstid med de gamle former såsom styreform, classeskel, politisk struktur, forskning m.v.).

I Danmark havde bondestanden gjort sit indtog på den politiske scene, hvilket kan betragtes som et fremskridt og en statusændring for almuen i det offentlige rum og i styrelsen af landet. Disse strømninger nåede også Grønland og indvirkede en større lokal selvbestemmelse. Dette sås dog endnu ikke på tiden i Østgrønland.

I/ang. Vestgrønland var der ligefrem tale om et decideret opgør. Grønlandsdebatten var gloende. I Grønland alene herskede mange instanser, institutioner og personer som alle skulle have indflydelse på hvert sit område. Situationen var dog den, at disse områder ofte overlappede hinanden, og at de udøvende pragmatikere repræsenterede hver deres interesse, og i nogle tilfælde endog tilmed var underlagt en og samme instans som det f.eks. var tilfældet med handelen og administrationen indtil styrelsesloven af 1908.

Hvis man groft opridser en overordnet inddeling af parterne i Grønland, var der på den ene side tilhængerne af monopolet og en sammensmeltet handel og administration, og på den anden side de reformvenlige og socialt innovative, der ønskede en selvstændig fremgang blandt grønlænderne omkring deres styrelse og fremtid. Sagen er dog mere kompleks end som så, idet spørgsmålet om grønlændernes overgang fra naturfolk til moderne samfund indvirkede at monopolspørgsmålet ikke alene drejede sig om handel, men også om en hensigtsmæssig håndtering af det rent menneskelige i forhold til de indfødte. Monopolet var dermed dels et stærkt formynderisk aspekt som både afskar grønlænderne fra omverdenen og samtidig sikrede at handelen alene tilhørte danskerne. Samtidig havde monopolet også en, efter manges mening, beskyttende effekt og bevarende effekt i forhold til grønlænderne (Gad, 1946: 197, 226-27; Skydsbjerg, 1999: 13).

På trods af at styrelsen af Østgrønland var direkte under administrationen i Danmark, og at der på tiden ingen umiddelbare planer var om at indføre kommune- og landsråd, var Østgrønlænderne bestemt ikke afskåret for handlingsplaner ang. deres fremtid. Der blev selvfølgelig skævet til erfaringerne fra Vestgrønland, men flere af de udsendte, heriblandt Christian Rosing, var vestgrønlandere, som kom med det de havde i bagagen af tro, holdninger, metoder og viden, som havde præget Vestgrønland de seneste år.

Østgrønland skulle ganske vist formes via andre principper end Vestgrønland, og østgrønlændernes overgang fra deres oprindelige levevis til moderne samfund skulle foregå over en længere ubestemt tidsperiode.

Missionsgerningen i Østgrønland syntes at være temmelig klar. 200-året for Hans Egedes landing var tidspunktet, hvor samtlige østgrønlandere skulle være kristnet.

Fra europæernes første møde med Ammassalik-folket i 1884 og frem til 1921, skulle en absolut og fuldstændig konvertering af dette folks kosmologi altså finde sted. Ganske få år, denne "østkystkampagne", havde til at gå op i en højere enhed. For at sådan et projekt kunne lade sig gøre, må man forestille sig selve omvendelsesprocessen har rummet nogle aspekter, som affødte nogle yderst konfliktbetonede tilstande. Som det fremgår flere steder i bl.a. Thalbitzers dagbog, var det bestemt ikke alle østgrønlandere der ønskede eller forstod missionen, kolonisationen og civilisationen. Projektet synes dermed, at have taget karakter af en proces, der på en gang arbejdede mod befolkningen (den gamle religion) og med befolkningen (den ny religion), og derfra delte eller splittede befolkningen. Så selvom årene fra 1884(1894) til 1921 kan beskrives som en overgangstid/periode, er det måske relevant at henlede opmærksomheden på, at det snarere kan have taget sig ud som en "eksplosion" (det korte tidsrum taget i betragtning) af modsatrettede følelser, indtryk, adfærdsregulering, nostalgi/kærlighed (i forhold til det gamle) og nysgerrighed/begærighed (overfor det nye) i det lille traditionelle og isolerede samfund på tiden (Thalbitzers dagbog 1905-06: 140-41; Gad, 1946, 184, 220; Sandgreen, 1991; 216; Lindow, 1929; 47-48).

Midt i hele dette intermezzo, i det ny århundredes begyndelse, indfandt Thalbitzer sig. Allerede i 1901, hvor systemskiftet strømninger florerede rundt i Danmark, havde Thalbitzer udset sig Grønland som sin destination.

Som nævnt udgav Thalbitzer værket "A Phonetical Study of the Eskimo Language" ud fra de data han indsamlede i 1901 på vestkysten, og særligt i området omkring Jakobshavn. Thalbitzers idé med at rejse til Grønland synes dog ikke udelukkende at bunde i en sproglig og kulturel interesse for det prækoloniale. Den på tiden herskende politiske tumult og lidt kaotiske tilstande, synes at have haft en vis tiltrækningskraft på ham. Om der ligefrem var tale om en slags konfliktentusiasme med hans egen personlige politiske ideologi som hypocenter, eller blot socialvidenskabelig uenighed og interesse, er svært at afkode. Særligt når man tager i betragtning, at han efterfølgende tog til Ammasalik hvor balladen jo næsten var givet på forhånd, men hvor også hans helt store interesseområde mht. studiet af eskimoernes uberørte kultur stadigvæk i nogen grad eksisterede.

I en kronik i Politiken fra 1908 får vi et indblik i Thalbitzers mening om de ovenfor beskrevet forhold i Grønland i begyndelsen af det 20. århundrede. Overskriften, "Danmarks Røgt af Grønlændernes kultur", giver allerede læseren (datidens offentlighed) en forsmag på Thalbitzers holdning til den danske håndtering af den arktiske del af riget.

Kort gengivet udtrykker Thalbitzer sin måske uforbeholdne mening om den manglende inddragelse af grønlænderne i administrationen af landet. Derudover den teologisk styrede undervisning, som han mener, bremser udviklingen og efterlader grønlænderne ude af stand til at samles i en bæredygtig og selvstændig nation med et forsvarligt kendskab til moderne samfundsforhold i international henseende. Han mener desuden, at man fra administrationens og missionens side har ageret uhensigtsmæssigt og selvmodsigende, ved at opmuntre(eller ligefrem undertrykke) grønlænderne til at frasige sig deres kulturelle værdier, og i stedet tilslutte (underlægge) sig en mild form for uformelt teokratisk formynderskab og indoktrinering. Han udtrykker det således:

"Hedenskabet skulde udryddes fra Roden, det vil sige al Nationens Ejendommelighed fortrænges, dens nationale Retspleje og Digtekunst, den Lege og Skuespil, dens Tro og Ritus – alt sammen Værdier, som vi selv her hjemme forherliger og anvender store Summer paa. fordi de nemlig er danske og vore egne". [sic!] (Thalbitzer, 1908).

og

”Man kunde vel have hjulpet den gamle Eskimokultur i Grønland til en moderne Kultur uden denne Aareladning paa dens Hjerte” (Thalbitzer, 1908).

Thalbitzer mener yderligere, at grønlænderne snydes for muligheden til at udvikle en sund og kritisk forretningssans, og derved få indflydelse handelen med landets ressourcer. Inspektørerne er moralsk og økonomisk afhængige af handelsdirektøren. Grønlændernes egne standpunkter repræsenteres derved ikke af disse, og forstanderskabernes mulighed for at udvikle sig i selvstændig retning udebliver.

Angående loven af 1905 har Thalbitzer ikke mange rosende ord. Missionen forstærkes blot i den ny lov, og dermed præsteskabets rolle i undervisningshenseende. Grundlæggende mener Thalbitzer, at denne form for undervisning ikke er tilstrækkelig og at skole og mission burde adskilles for grønlændernes skyld. Thalbitzer indskyder, at den oprindelige reformation af strukturen i Grønland, som Rink iværksatte, både var mere moderne og mere human, i det der dengang blev taget hensyn til grønlændernes tarv i forhold til deres identitetsfølelse og oprindelige levevis. Thalbitzer fortsætter med at ytre, at en hensigtsmæssig udvikling ikke vil ske før end en mere verdslig lærerstab overtager undervisningsområdet. Slutteligt skriver han, at der ligger en stor fejltagtighed i den måde, hvorpå grønlænderne er blevet behandlet som børn på. Bliver de blot oplyst på en mere værdig måde, vil de udvikle sig hurtigere og bedre, og udvise store kundskaber Om Østkysten nævner Thalbitzer den udryddelse af oprindelighed som allerede er sket i Vestgrønland er godt på vej til at gentage sig i Østgrønland (Thalbitzer, 1908).

I en anden artikel i Politiken fra 1933, omhandlende Schultz-Lorentzen, ser Thalbitzer tilbage på tiden omkring århundredeskiftet. Her er det som at tiden har formildet Thalbitzers skarpe pen en smule. Han glemmer vel og mærket ikke at omtale at der skete en national-religiøs vækkelse som satte varige spor i den grønlandske befolkning, men han roser Schultz-Lorentzen for dennes store indsats, indsigt og resultater. Ser man på den ovenfor omtalte artikel fra, havde Thalbitzer ikke meget til overs for den kristent prægede undervisning, og dermed samfundsudviklingen, i Grønland, under det religiøse baner med Schultz-Lorentzen i spidsen (Thalbitzer, 1933).

Ud fra disse to artikler synes det altså som at tiden modificerer Thalbitzers holdning til de nye tiltag i grønland i begyndelse af det ny århundrede en smule. Her bør det måske netop tages i betragtning, at på trods af at Thalbitzer synes at ændre sin holdning, sker der sideløbende en samfundsændring og modernisering som fører Grønland mod nye horisonter. Her tænkes bl.a. på Grønlands ny grundlov af 1925 stadfæstet af kongen (Christian d. 10. – 1870-1947, reg. 1912-1947), hvor en lang række nye og forbedrende tiltag blev en realitet. Sysselrådende blev bl.a. oprettet, hvilket medførte et større og forbedret samarbejde mellem danskere og grønlandere (Gad, 1946; 198-99; Petersen o.a., 1969: 374-75). Disse faktorer må bestemt medregnes, når Thalbitzers standpunkt(er) søges udredt.

Thalbitzer forblev dog proeskimoisk, som det fremgår af et brev fra 1940'erne til Erik Holtved, hvor Thalbitzer beskriver sin ønskedrøm for det grønlandske samfund (Redaktionen for tidsskriftet Grønland, 2002: 148-50).

På mange måder var Thalbitzer hverken et stereotyp eller klassisk eksempel på et produkt af sin samtid. I hvert fald ikke det samtidige Danmark. I forhold til tidens danske "grønlandsfolk" må han anses som avantgardistisk. Hans metode var ganske anderledes og forud for sin samtid i Danmark. Samtidig gjorde hans markante holdninger og store viden ham absolut bemærkelsesværdig. Dette særligt i kraft af det prestigefyldte internationale forskningsmiljø, som han virkede i blandt. Navne som Franz Boas og Marcel Mauss samt deltagelse ved amerikanistkongresserne bidrog selvfølgelig til hans anerkendelse og dygtighed. Fra Otto Jespersen beherskede Thalbitzer det engelske sprog (beherskelse til perfektion), hvilket gjorde det muligt for ham, selv at have direkte kontakt med de "dyre forbindelser", gøre sig internationalt bemærket, samt være forståelsesmæssigt i stand til at lade sig influere af strømninger som lå uden for den nationale samtids forskningssyn.

Thalbitzers skarpe pen, store viden og mangfoldigt prægede metodik udløste forskellige reaktioner. I forbindelse med hans arbejder på Nationalmuseet, hvor han blevet valgt, udenom Nationalmuseet, til at beskrive de østgrønlandske samlinger, opstod nogle tilstande som indvirkede en del besvær i Thalbitzers virke.

I det følgende afsnit vil disse forhold, omkring Nationalmuseet, blive uddybet nærmere, med det formål at danne et indtryk af de modreaktioner Thalbitzer bl.a. måtte forcere i sin karriere.

5.7 Nationalmuseet

Thalbitzers arbejde og evner gik ikke ubemærket hen i samtiden. Således blev Thalbitzer efter hans hjemkomst fra Østgrønland i 1906 udvalgt til at stå for offentliggørelsen af Nationalmuseets samlinger fra Østgrønland. En yderst prestigefyldt opgave, som ville gøre ham internationalt kendt.

Denne beslutning behagede dog ikke alle lige meget. Nationalmuseets ansatte assistent og senere leder af den etnografiske samling, Thomas Thomsen, som Nationalmuseet, ellers havde ønsket skulle stå for offentliggørelsen måtte se sig forbigået, idet man vægtede Thalbitzers erfaringer og anerkendelse højere. Ydmygelsen blev vel ikke mindre af det faktum at Thalbitzer slet ikke var arkæolog af profession, men derimod filolog. Dette medførte en del stridigheder, idet Nationalmuseets vilje til samarbejde nu lå på et meget lavt punkt (Høiris, 2009: 216; Müller, 1995: 55).

I praksis lod dette sig fastslå ved de forhold Thalbitzer blev budt fra Nationalmuseets side.

Adgangsforholdene til genstandsmaterialet blev omstændeliggjort i en fuldstændig unødvendig grad, der bevirkede at Thalbitzer måtte arbejde under helt uacceptable vilkår opgavens omfang og videnskabelige relevans taget i betragtning. Genstande måtte således kun tages frem af ansatte ved museet og kun mod at en skriftlig ansøgning herom var indleveret dagen forinden. Ligeledes måtte der kun udtages genstande fra én hylde om dagen, og disse skulle være tilbage på deres plads igen inden kl. 16. Desuden kunne Thalbitzer kun få lov at udføre sit arbejde på dage hvor museet var lukket for offentligheden (Gulløv mfl., 2007: 258; Høiris, 2009: 216).

Det publikationsmateriale der udkom fra Thalbitzers hånd i relation hertil, blev udsat for en hård kritik af Thomas Thomsen som bl.a. pointerer, at Thalbitzers værk lider af store mangler og opstreger disse. Thalbitzer tager til genmæle i en skrivelse, hvor han kritiserer Nationalmuseet for den manglende samarbejdsvilje i kraft af de dårlige arbejdsvilkår som han var blevet budt under arbejdsprocessen med det østgrønlandske materiale. Stridighederne blev udgivet i *Meddelelser om Grønland*, bd. 53 fra 1917 og var altså af et væsentligt omfang om end ligeså meget et personligt opgør som et fagligt (Gulløv, 1995: 17; Gulløv mfl., 2007: 257; Høiris, 2009: 216-17).

Thalbitzers stridigheder med Thomas Thomsen som også kom til at indbefatte Nationalmuseets daværende direktør, Sophus Müller, var desuden eskaleret, idet Thalbitzer fremhævede samfundet

ved Ammassalik som komplekst. Dette var i strid med tidens videnskabelige overbevisning i Danmark og ikke mindst de to førnævnte herres. Komplexitet syntes nemlig snarere at knytte sig til moderne videnssamfund end til et primitivt naturfolk set ud fra sidstnævntes overbevisning, og Thalbitzers refleksioner betragtedes dermed som uvidenskabelige, og altså i modstrid med den daværende nationale forsknings fremstilling og opfattelse af kulturtrin samt udvikling. Desuden havde Thalbitzer konsulteret den franske sociolog Marcel Mauss, hvilket havde resulteret i at Thalbitzer havde ladet sig inspirere af nye metodiske strømninger. Mauss skelnede mellem materiel og åndelig kultur, og påpegede at det åndelige kom til udtryk i den materielle kultur. Dette blev i Danmark set som en sammenblanding af begreberne (Gulløv, 1995: 17; Thisted 2004; 261; Gulløv mfl., 2007: 258; Høiris, 2009: 218, 220).

6. Thalbitzers videnskabelige udvikling

6.1 Thalbitzers informations- og inspirationskilder

I den indledende introduktion/præsentation af Thalbitzer blev en række begivenheder og aspekter i Thalbitzers intellektuelle liv kort skitseret. Dette afsnit vil bygge på en mere dybdegående beskrivelse af nogle af de tidligere nævnte faktorer og personer, der synes at kunne have haft et helt specifikt og væsentligt indvirke på dannelsesprocessen af Thalbitzers videnskabelige løbebane. Desuden til at give et indtryk af hvilken slags viden, engagement og interesse Thalbitzer havde med i sig i bagagen til især Østgrønland. (dele vil bygge på skønsnæssige forestillinger/antagelser, der synes oplagte og antagelige i forhold til den aktuelle og faktuelle begivenhedsramme).

Otto Jespersen

En af Thalbitzers undervisere og mentorer var den internationalt kendte professor i engelsk, Otto Jespersen. Hos ham startede Thalbitzers interesse for fonetik og grammatik. Her lærte Thalbitzer at

nedskrive sprog på en måde, som var blevet autoriseret af The international Phonetic Association, hvor Otto Jespersen selv var medlem (Høiris, 2009: 219).

Otto Jespersen havde stor interesse i analysen af sprogets lydside, og stod bag flere banebrydende udgivelser om emnet. I hans arbejde med den almene sprogvidenskab bredte han sig desuden også udover emner såsom sprogets natur, udvikling og oprindelse.

Otto Jespersen var praktisk orienteret og besad en stor formidlingsmæssig evne. Han står som en af sprogforskningens helt store skikkelser i Danmark, men udgjorde også en markant skikkelse på den internationale scene. Flere af hans danske arbejder blev oversat til andre sprog.

I 1934 gav Videnskabernes selskab ham æresbolig i villaen Lundehave ved Helsingør. Det fortælles at Otto Jespersen, som yngre, være temmelig skarp i sin saglige kritik af andre. Et karaktertræk der dog mildnedes med alderen

(http://www.denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Sprog/Sprogforskeres_biografier/Jens_Otto_Harry_Jespersen?highlight=otto%20Jespersen).

Som det allerede er blevet belyst, bemærkes også en markant skarphed i Thalbitzers formuleringer i hans kritik af bl.a. den danske fremgangsmåde i Grønland. På det punkt ligner Thalbitzer altså sin sproglærer, rent udtryksmæssigt, og det er ikke utænkeligt, at Thalbitzer, i forbilledlig inspiration, kan have påtaget/tilegnet sig dette træk i sin måde at formulere sig på og forholde sig på i fremhævelsen af egne grundprincipper i forhold til ydre modsatrettede omstændigheder og holdninger.

Mange af Thalbitzers henvisninger tyder ligeledes på at han var en flittig tilhører ved Otto Jespersens forelæsninger også efter opholdet i Angmagssalik (Petersen, 1995: 60).

En del af Thalbitzers formuleringsmæssige skarpheder kan selvfølgelig også tænkes, at have rod i et, på nogle punkter, lettere rebelsk væsen fra naturens side. Desuden kan en del vel også tilregnes tonen i tidens videnskabelige debatfora.

Alt dette må dog blot stå som en luftig tanke, da en egentlig bekræftelse herpå vil være svært dokumenterbar og derved let fremstå som diffus.

Søren Hansen

En person som havde et stort indvirke på Thalbitzers beslutning om at tage til Grønland, var (politi)lægen Søren Hansen.

Søren Hansen havde allerede i sin ungdom fundet stor interesse i Darwins teorier og menneskets naturhistorie, og havde desuden været frivillig medhjælper på Zoologisk museum.

I 1885 og 1888 tog han på forskningsrejse til Grønlands vestkyst, med et fysisk antropologisk og antropometrisk studium af den indfødte befolkning for øje. Hans studier mødte stor forståelse og velvilje fra det lægevidenskabelige fakultet, hvilket muliggjorde flere legatfinansierede studierejser og langvarige ophold i udlandet.

Det skulle dog først blive omkring år 1905, at Søren Hansen sammen med andre socialt –og naturvidenskabeligt interesserede læger m.fl. fik dannet Den antropologiske komité, i hvilken han indtog formandsposten i 1910. Herfra hengav han sig, måske i endnu højere grad en tidligere, til de antropologiske studier, hvilket førte til adskillige større og mindre udgivelser fra hans hånd om emnet. Af disse antropologiske og etnologiske arbejder kan bl.a. nævnes en større afhandling fra 1888 omhandlende Lagoa Santa racen (Brasilien), og desuden flere om grønlandernes antropologi samt om bronzealderfolket i Danmark. Søren Hansen var desuden medlem af flere antropologiske selskaber og i 1942 blev han æresmedlem af Dansk med. Hist. Selskab.

Den inspiration som Thalbitzer kan have fundet hos Søren Hansen, kan altså tænkes at bunde i den udprægede interesse og fascination, for arkaiske befolkningsgrupper, som den Søren Hansens levnedsbekræftelse bærer vidnesbyrd om. Ligesom det var tilfældet med Søren Hansen, var Thalbitzers interesse også en overgang rettet mod Sydamerika, der dog igen som førnævnte, mandede ud i en udpræget interesse for det grønlandske folk. Det var herfra, at Thalbitzer, vendte blikket mod Grønland, og finansieret af forskellige fonde, begyndte at studere grønlandsk hos den berømte grønlandske digter Henrik Lund (Høiris, 2009: 219;

http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Sundhed/L%C3%A6ge/S%C3%B8ren_Hansen?highlight=s%C3%B8ren%20hansen).

Henrik Lund

Den sydgrønlandske forfatter Henrik Lund fik sin eksamen fra Godthåb seminarium i 1897, herfra tog han en periode til Danmark, hvor han overvintrede. I 1899 blev han ansat som kateket i Angmagssalik, hvor han fungerede som medhjælper for den tidligste danske missionær F.C.P. Rüttel indtil 1909, hvorefter han atter vendte tilbage til Vestkysten.

Sidenhen udviklede Henrik Lund sin digteriske kunnen, og skrev både salmer, religiøse sange og folkelige digte. Hans digte omhandlede bl.a. politik og nationalfølelse og appellerede til grønlænderne om at gribe den fremtid, der lå forude, for dermed selv at præge den i ønskelig retning. Henrik Lund skrev også sangen, som sidenhen er blevet kaldt Grønlands nationalsang, *nunarput uttorqarssuàngoravii* fra 1912. Han havde også en stor sans for naturen hvilket også prægede hans lyrik. I 1936 blev han præsteviet i København, hvilket dengang var en hædersbevisning. Derudover malede Henrik Lund også akvarelmalerier.

Under tiden i Danmark, før Henrik Lund blev ansat i Angmagssalik, underviste han William Thalbitzer i grønlandsk. Hertil må han vel siges at være en af tidens mest kvalificerede i kraft af hans grønlandske ophav, og hans uddannelsesmæssige baggrund samt hans spirende interesser og evner udi digtning, kunst, nationalidentitet m.m. Heri ligger et strålende eksempel på Thalbitzers evne til at konsultere de mest egnede folk til at lære fra

(http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Kunst_og_kultur/Litteratur/Forfatter/Henrik_Lund).

Man kan forestille sig, at der udover sprog, også er blevet diskuteret andre grønlandsrelaterede emner, i mødet mellem de to. Ikke mindst har Henrik Lund formentligt kunne berette om den forholdsvis ny koloni i Østgrønland, som vel Thalbitzer nok havde kendskab til i forvejen, men et kendskab som kan tænkes at være blevet yderligere levendegjort ved mødet med Henrik Lund (Holtved, 1958: 459).

Christian Rasmussen

Grønlandsmissionæren og filologen Christian Rasmussen, far til Knud Rasmussen, hører også til de personer, som Thalbitzer rådførte sig med i forbindelse med sin grønlandsfærd.

Christian Rasmussens interesse for Grønland var allerede begyndt i årene omkring 1865, hvor han blev student fra Herlufsholm. I 1869 blev han alumnus på Det grønlandske seminarium, og i 1872 tog han teologisk embedseksamen, hvorefter han blev udsendt som missionær i Jakobshavn. Efter at have været vendt tilbage til Danmark i en periode pga. sygdom, tog han i 1875 tilbage til Grønland. Her varetog han gennem tyve år sit missionariat i Jakobshavn, og varetog derudover også missionsopgaven i Egedesminde og Umanaks distrikter en årrække. I denne periode rejste han også til Upernavik for en tid.

Christian Rasmussen producerede også et omfattende sprogligt arbejde. Dette endte bl.a. ud i værket *Grønlandsk sproglære* fra 1888 hvis udgivelse blev bekostet af Den grønlandske handel. Desuden deltog han i en revision af den grønlandske bibeloversættelse samt flere andre sprogligt relaterede arbejder.

I 1896 blev Christian Rasmussen sognepræst i Lyngø og Uggerløse og i 1904 blev han lektor i grønlandsk og ministeriets konsulent i sager der omhandlede den grønlandske kirke og skole. Desuden deltog han med stor interesse i nyordningen 1905. Han var ligeledes medlem af bestyrelserne for stationen Thule og for Den grønlandske kirkesag lige til sin død

(http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Kirke_og_tro/Gr%28nlandsmission%28a6r/Chr._Rasmussen).

Christian Rasmussen der ligesom Thalbitzer havde en stor interesse i Grønland og det grønlandske sprog, og tilmed en stor imponerende erfaring, har ganske givet, bidraget til markant til Thalbitzers viden om det grønlandske sprog og andre grønlandske forhold samt generelle praktiske oplysninger og forholdsregler i forbindelse med ophold i Grønland. Christian Rasmussen var en vægtig personlighed i de grønlandske anliggender, og det er derfor heller ikke uden grund at Thalbitzer valgte at opsøge denne. Man kan tillige spekulere på, om ikke det også lå i Thalbitzers interesse, at få dannet sig et grunddigt billede af tidens missionsgerning i Grønland fra en som kendte dette særdeles godt indefra. For Thalbitzer, som må siges at være en stærk opponert til den danske missionsgerning i

Grønland, har det vel haft en betydelig vigtighed, at have et indgående kendskab til de tiltag han ofte har kritiseret så skarpt (Holtved, 1958: 457).

Franz Boas og Marcel Mauss

Den franske sociolog Marcel Mauss kan med rette siges, at have haft en enorm indflydelse på store dele af Thalbitzers etnografiske tilgang og analyse. Marcel Mauss enorme indflydelse på Thalbitzers arbejde, skal her blot nævnes kort, da dette emne, grundet dets omfang og særlige karakter, er blevet tildelt et særskilt afsnit i det senere. Blot skal det her nævnes, at Thalbitzer, inden sin afrejse til Østgrønland havde fulgt et kursus hos Marcel Mauss i Paris og, som sagt, havde fået Marcel Mauss hjælp til at udforme et spørgeskema beregnet til informantinterviews. Thalbitzer var desuden den eneste antropolog, som Marcel Mauss selv konsulterede i forbindelse med udgivelsen af sine værker om eskimoerne, hvilket synes at vise, at inspirationen også var gensidig. Thalbitzer og Mauss forblev desuden venner i 35 år (Høiris, 2009: 220).

Den amerikanske antropolog Franz Boas (1858-1942) var født og uddannet i Tyskland. Han er bl.a. kendt for sit feltarbejde blandt de canadiske eskimoer. Han blev professor ved Columbia University i New York og var herfra med til at præge den tidlige generation af antropologer. Franz Boas var ikke tilhænger af evolutionistiske forklaringsmodeller, men mente at hver enkelt kulturs rødder måtte opspores. Han så kultur som en miljøafhængig, sproglig gruppering, hvor historie, social organisering samt religion og kunst, i samspil, udgjorde en helhed. Franz Boas satte et markant præg på antropologien som fag i en kulturelrelativistisk orienteret retning i første halvdel af det 20. århundrede (Thalbitzer: 1925;

[http://www.denstoredanske.dk/Samfund, jura og politik/Etnologi/Etnografer, etnologer og kulturhistorikere/Franz Boas](http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Etnologi/Etnografer,_etnologer_og_kulturhistorikere/Franz_Boas)).

Med sin kontakt til de to store internationalt anerkendte forskere, Marcel Mauss og Franz Boas, havde Thalbitzer et godt grundlag i sit virke, til bringe ham langt på den internationale forskningsscene, og dermed gøre sig selv til en del af en bred vifte af forskningsgrene, traditioner, og den prestige.

Amerikanistkongresserne

Betegnelsen "amerikanist" står i webudgaven af den store danske encyclopædi (Dansk biografisk leksikon) beskrevet som herunder anført: *"specialist i de amerikanske kulturer og sprog, specielt inden for disciplinerne arkæologi, historie, etnologi, etnografi og sprogvidenskab. Forskningens kernefelt er de to indianske højkultur-områder Mexico og Andes, hvis kulturelle differentiering og tidsmæssige dybde har kaldt på tværfagligt samarbejde"*

([http://www.denstoredanske.dk/Rejser, geografi og historie/Folkeslag/Etnografiske termer/amerikanist?highlight=amerikanist](http://www.denstoredanske.dk/Rejser,_geografi_og_historie/Folkeslag/Etnografiske_termer/amerikanist?highlight=amerikanist)).

Amerikanistkongresserne var store internationale videnskabelige kongresser, som var blevet stiftet i Nancy i 1875, med det formål at danne bindeled mellem forskellige lande indenfor det amerikanistiske felt. Kongressen afholdtes hvert andet år, og det var blevet bestemt at kongressen ikke kunne afholdes i samme by i træk. Således har disse kongresser været afholdt i en hel del forskellige lande lige fra USA til Mexico, Frankrig, Tyskland og Sverige etc. for blot at nævne nogle eksempler. På disse kongresser var der ikke nogle bestemmelser for hvad det talte sprog skulle være, og som oftest var afholdelsesstedet af betragtelig betydning, for hvilket sprog der taltes. Ved den 23. kongres, der afholdtes i New York talte mange tyskere f.eks. engelsk, for dermed at blive bedre forstået i en bred kreds. Ved den 24. kongres i Hamborg var tysk til gengæld det mest anvendte sprog. En del spanske hørtes dog også ved disse kongresser (http://img.kb.dk/tidsskrift/pdf/gto/gto_0034-PDF/gto_0034_67714.pdf).

På amerikanistkongresserne skete det også at den eskimoiske kultur kom på dagsordenen. For blot at give et eksempel var dette tilfældet ved den 22. internationale kongres i Rom 23.-30. september 1926. Her blev eskimosprogets oprindelse debatteret. En tilstedeværende fransk forsker fremsatte den teori, at der var en forbindelse mellem det eskimoiske sprogs oprindelse og det finsk-ugriske sprog. Denne teori var fremlagt med baggrund i en sammenligning af de to sproglægters grammatik og ordforråd.

Thalbitzer så ikke denne teori som hverken ny eller epokegørende, og knægtede den nærmest, som værende et produkt med grobund i ren uvidenhed om det eskimoiske sprogs fonetik og etymologiske struktur. Han afviste dog ikke aldeles, at der kunne være en sammenhæng mellem de to sprog, men at den i så fald stadigvæk ventede på bekræftelse (http://img.kb.dk/tidsskrift/pdf/gto/gto_0030-PDF/gto_0030_68114.pdf).

Gennem sin deltagelse i disse amerikanistkongresser, hvilke der dog for en stor del foregik efter tiden i Angmagssalik, har Thalbitzer fået muligheden for at dels at fremlægge og diskutere sine egne teorier for en international forsamling af forskere, dels at lade sig inspirere metodisk og forskningsmæssigt, og ikke mindst skabe nye netværk og muligheder.

At Thalbitzer var Danmarks repræsentant ved flere af amerikanistkongresserne i udlandet, og siden var ærespræsident ved amerikanistkongressen i Danmark i 1956, vidner om en mand der holdt sig ajour med den allernyeste og førende forskning, og deltog aktivt i udviklingen den.

Heraf kan bl.a. uddrages, at Thalbitzer via den flid og evne (ikke mindst evnen til at skabe de rette kontakter) han udviste i tilegnelsen af lærdom under sin videnskabelige udvikling, på mange måder selv skabte grundlaget for et bredt fagligt virke af høj kvalitet. Dette gjorde ham i stand til at yde anseelige forskningsmæssige indslag/bidrag til kongresserne, hvilket igen medførte en national og international status. En status der i et overordnet perspektiv, bærer vidnesbyrd om en ganske respektabel receptionshistorie i store dele tidens forskningsmiljø udi de discipliner hvorunder han agerede, og dermed kan ses som frugten af hans mangfoldige og dygtige arbejder

6.2 Opsummering af kapitel

Med en gennemgang og beskrivelse af nogle af de mest markante af Thalbitzers inspirationskilder og intellektuelle indslag i især hans tilværelse frem mod tiden i Angmagssalik, synes Thalbitzers videnskabelige succes og brede fundamentering, rent (tvær)fagligt, at vidne om, at han var yderst velforberedt og teoretisk veludrustet til at håndtere det store etnografiske feltarbejde, der ventede ham i Østgrønland.

Ser man på det rent faktuelle, er der ingen tvivl om Thalbitzers bemærkelsesværdige evne til at opsøge de rette kontakter. At tilfældighederne også har haft noget at skulle have sagt, er ikke utænkeligt, men i et overordnet perspektiv, synes der at tegne sig et klart mønster af en udpræget vilje og målrettethed hos Thalbitzer.

For kort at opsummere kan følgende skitseres groft:

- Thalbitzers interesse for sprog, og især primitive sprog, blev vakt i tiden, hvor han var elev hos Otto Jespersen.
- Hans praktiske interesse for Grønlands etnologi/etnografi fik han fra Søren Hansen.
- Fra Henrik Lund fik Thalbitzer en specifik indsigt i det grønlandske sprog og den grønlandske kultur fra en grønlænder.
- Hos Christian Rasmussen kan Thalbitzers sproglige interesse være blevet yderligere skærpet, og han fik formentligt en dybere indsigt i den grønlandske missionspolitik, samt praktisk og erfaringsmæssig rådgivning i forhold til Grønlandsfærd.
- Hos Marcel Mauss (og Boas) fik Thalbitzer den mere teoretiske og metodiske indsigt og inspiration til sit feltarbejde udviklet.
- Endelig kunne Thalbitzer vinde stor anerkendelse for sin viden og indsigt på de store internationale amerikanistkongresser, hvorfra han også har kunnet få sin viden ud til et bredt videnskabeligt publikum, og samtidig selv har kunnet finde inspiration og viden.

Thalbitzer nøjedes ikke med at indsnævre sig til et eller to interessefelter, men bredte sig derimod ud over et stort og forskelligartet område. Og det er bemærkelsesværdigt hvordan Thalbitzer formåede at udvælge disse videnskabelige, kunstneriske, politisk engagerede personligheder og ildsjæle.

7. Delkonklusion

På baggrund af første del, skal her kort opsamles, redegøres og konkluderes på det gennemgåede.

Med definitionen af en intellektuel biografi har det primære fokus været lagt på de forhold, begivenheder, strømninger og personer m.m., som omgav Thalbitzer, og hvoraf flere havde et direkte eller indirekte indvirke i dennes intellektuelle løbebane. Flere af disse aspekter, som er blevet belyst, har tjent det formål at beskrive de miljømæssige omstændigheder der udgjorde Thalbitzers samtid, for dermed at beskrive den tid, tidsånd og scene hvori denne løbebane udrullede sig. Dette både helt konkret i nærmiljøet, men altså også i en større sammenhæng. Thalbitzer eget indvirke er således også blevet fremhævet.

En beskrivelse af dele af den receptionshistorik, i det videnskabelige miljø, der fulgte Thalbitzer er desuden blevet indledt og skal i det følgende også berøres.

Fra avisartikler er Thalbitzers ytringer til offentligheden eksemplificeret, og herigennem er hans egen reaktion på sin samtid kort skitseret.

Thalbitzer evne til at opsøge de rette undervisere, mentorer og inspirationskilder er blevet beskrevet og vist med konkrete eksempler.

Noget af det der gør netop Thalbitzer så utrolig og alsidig, er den helt unikke og progressive måde, hvorpå han forstår at udvælge, sortere og konsumere sine forskelligartede inspirationskilder med så stort et overblik og så stor en målrettethed for sit eget virke, for dernæst at forene og inkorporere dem i sin egen forskning.

Dette vidner om en utrolig indlæringsevne der ikke blot viser sig i hans sproglige og etnografiske studier, men også kommer til udtryk i det kunstneriske, musikalske og lyriske der, på professionel vis, flettedes ind i hans forskning og feltarbejde.

En evne der kan tænkes at have dannet grundlag for stor misundelse hos hans samtidige kolleger og konkurrenter.

Det der drev Thalbitzer var altså en umådeholdende samt et stort talent. Desuden synes Thalbitzer også drevet af en ideologisk ånd i forhold til sit forskningsobjekt og dermed også den danske grønlandspolitik.

DEL 2:

8. Vejen til Grønland og Ammassalik

8.1 A Phonetical Study of the Eskimo Language

Forinden Thalbitzers afrejse til Angmagssalik i Østgrønland, havde han i 1904 fået udgivet sit værk *A Phonetical Study of the Eskimo Language*, i 31. bind af de videnskabelige udgivelser *Meddelelser om Grønland* som følge af resultaterne fra hans undersøgelsesrejse til Vestgrønland i 1900- 1901. Under sin, denne, første rundrejse i Grønland som nyuddannet Cand. Mag., havde Thalbitzer fået det grønlandske tilnavn "Ilisimatoq", som betyder noget i retning af "videnskabsmand", "den meget lærde" eller "den der har læst mange bøger" (Petersen, 1995: 60; Høiris, 2009: 219-20).

Det var i tiden efter denne rejse, at Thalbitzers ønske om at komme til Angmagssalik for alvor tog fart, idet hans idé om at studere et primitivt sprog ikke fandt tilstrækkelig tilfredsstillelse i Vestgrønland, som resultat af påvirkningen fra mødet med europæerne. Thalbitzers første plan havde, efter færdiggørelsen af *A Phonetical Study of the Eskimo Language*, været at foretage en rejse til Canada, for at opsøge og studere eskimokulturen der. Disse planer ændredes dog. Dette dels pga. manglende støtte, dels pga. at han i mellemtiden havde mødt sin kommende kone, Ellen, som han ønskede at rejse sammen med. I fællesskab havde de to vurderet og besluttet af en rejse til Angmagssalik ville være mere overkommelig og realiserbar (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 2-4).

Selve værket *A Phonetical Study of the Eskimo Language* må betragtes som et af Thalbitzers mest betydelige bidrag til eskimoisk lingvistik (Fortescue, 1995: 30).

Det var skabt på baggrund af data i form af viden om dialekter, trommesange og gamle folkeminder, som Thalbitzer havde indsamlet i området mellem Upernavik og Sdr. Strømfjord under sit omtrent

etårige ophold i Jakobshavn. Værket var for en stor del Thalbitzer eget selvstændige arbejde, men var naturligvis også baseret på andres studier. Udover studier af de vestlige dialekter inddrager Thalbitzer også dele af Rinks og Gustav Holms materiale fra Østgrønland (Fortescue, 1995: 30; Petersen, 1995: 60). Dette vidner om at Thalbitzer allerede år før sin ankomst til Angmagssalik havde sat sig grundigt ind i det østgrønlandske sprog. Af gode grunde ikke så meget det talte sprog (han havde ikke været i Østgrønland endnu), men derimod hvad angår sprogets opbygning samt lighed og forskelligartethed fra de vestgrønlandske dialekter.

Thalbitzers afhandling opnåede international berømmelse. Det er dog sidenhen blevet pointeret at Thalbitzer negligerer en dybdegående beskrivelse af centralvestgrønlandsk og desuden når flere falske konklusioner. Dette formodentligt på den baggrund, at Thalbitzer anså centralvestgrønlandsk som uinteressant i en konsensus af primitive sprog, idet mødet med dansk ikke havde efterladt det upåvirket og dermed oprindeligt. Set i lyset af at værket er et fonetisk arbejde, er det blevet pointeret, at det er beklageligt, idet centralvestgrønlandsk både var og er den, fonetisk set, mest arkaiske dialekt i Grønland (Petersen, 1995: 60; Høiris, 2009: 219).

Thalbitzer var meget interesseret i taleorganernes eksakte bevægelser under frembringelse af de enkelte lyde. Hans arbejdsmetode i felten kunne til tider være noget ukonventionel. Han fik bl.a. sine informanter til at gentage ord og lyde for sig og efterlignede dem derpå, for med sin violin, at kunne opfange de vigtigste og mest markante toner.

Selvom værket rummer dele af stor dialektmæssig interesse, når Thalbitzer af og til falske konklusioner ligesom hans kildemateriale også til tider fremstår mangelfuldt i dele af bogen (Fortescue, 1995: 30-31).

På trods af at Thalbitzer blev en ledende skikkelse indenfor eskimoforskningen, udgav dygtige arbejder der opnåede international anerkendelse, og var elev af Otto Jespersen, var der altså sider af sproget/sprogforskningen som Thalbitzer aldrig kom til at beherske til det mere fuldendte, og dermed bestemt ikke levede op til Otto Jespersens standarder.

Således er det desuden blevet pointeret at netop hans værk *A Phonetical Study of the Eskimo Language*, ofte fremstår som en rodet sammenblanding af forskellig systematik og tilfældige variationsmønstre i sproget. Thalbitzer selv ligger dog heller ikke skjult på det faktum at ved

færdiggørelsen af dette værk, var hans tanker allerede nået delvis videre til næste opgave. Han beretter i sin dagbog hvorledes han følte, at hans indsamlede data begrænsede sig til en beskrivelse af sprogets ydre akustiske fænomener, hvorimod en beskrivelse af den indre bygning og psykologiske side af sproget, krævede endnu en rejse for at kunne realiseres. I samme moment beskriver han hvor stort, forskelligartet og uoverskueligt hans allerede indsamlede materiale tog sig ud samt hvilken udmattende proces færdiggørelsen blev for ham (Thalbitzers dagbog 1905-06: 1-2).

Jespersen særlige notationsmetode blev senere taget i brug af Knud Rasmussen, hvilket i nogle tilfælde faktisk faldt lidt mere heldigt ud, idet Knud Rasmussen som var indfødt og dermed vokset op med det grønlandske sprog, havde en intuitiv fornemmelse at den fonetiske struktur (Jull og Nielsen, 1989: 52-55).

8.2 Skitsering af udforskningshistorien og den tidlige koloniseringshistorie i Østgrønland

Koloniseringen af Vestgrønland startede allerede i 1721 med missionæren Hans Egedes ankomst. Ammassalikeggen i Østgrønland derimod, blev først egentligt kendt af omverdenen med søofficer Gustav Holms konebådsekspedition i 1884. I 1894 oprettedes der en koloni ved Ammassalik (Mikkelsen, 1950: 252, 255; Egede, 1722: 8-9).

Gennem tiden var der gjort adskillige forsøg på at nå den Grønlandske østkyst og angmagssalik distriktet. Herunder må den ihærdige higen og søgen efter de gamle nordboeres østerbygd særligt nævnes (Gad, 1976: 456-57).

I årene 1828-31 foretog W.A. Graah, efter kongelig befaling, en undersøgelsesrejse til østkysten af Grønland. På denne rejse lykkedes det W.A. Graah at kortlægge over 550 km hidtil udforsket kyststrækning. Omtrent 80 år forinden var det lykkede danskeren Peder Olsen Walløe, at forcere Grønlands sydspids til østkysten. Herfra var det dog ikke lykkedes ham at komme meget videre, og Graah kan således regnes som pioneren indenfor de første større videnskabelige beskrivelser/optegnelser af længere strækninger på Grønlands østkyst (Graah, 1932: 5).

På den berømte konebådsekspedition 1883-85 lykkedes det den danske premierløjtnant, Gustav Holm, at nå Angmagssalikeggen og dens befolkning. Her opholdte han sig i cirka 10. mdr. (Holm, 1887: 47).

I 1894 vender Gustav Holm tilbage til Angmassalik, nu som kaptajn, og i følge med bl.a. præst og missionær Frederik Carl Peter Rüttel (1859-1915), for at oprette en handels- og missionsstation ved Angmagssalik (Graah, 1932: 17; Rüttel, 1917: 5).

I koloniseringsprocessen af Østgrønland benyttedes i væsentlig grad de erfaringer, der var gjort i Vestgrønland til at udforme en ny instruks. Denne instruks var udformet således, at grønlændernes oprindelige og traditionelle fangertilværelse søgtes opretholdt så langt udi fremtiden, som det lod sig gøre. Der var dog taget højde for, at grønlænderne ikke skulle lide hungersnød, og de kunne således få udleveret rugmel og andre udvalgte fødevarer under særlig kritiske tilstande. Ligeledes blev skindvarer og spæk kun indhandlet i et kvantum, der muliggjorde grønlændernes livsførelse på traditionel vis ved opretholdelsen af at kunne være selvforsynende på de fleste områder. Visse redskabstyper blev dog tilgængelige, idet den østgrønlandske befolkning i visse henseender søgtes hjulpet til udvikling på deres egne betingelser. Det drejedes sig f.eks. om værktøj, rifler og ammunition, som ansås for behjælpelige i en fangerkultur.

Begrænsningen af udhandlingen lempedes i 1905 (Thalbitzers ophold i Ammassalik fandt sted 1905-06), og befolkningen i Ammassalik havde nu adgang til et lidt bredere udvalg af fødevarer, samt visse tekstilvarer. Stadigvæk var udvalget begrænset, og ammassalikbefolkningen kunne f.eks. købe rugmel, men ikke færdigproducerede brød. Først i 1916 ophævedes enhver begrænsning hvad udhandelen angik. Også begrænsningen hvad angik indhandling af sælskind ophævedes forholdsvis hurtigt. Forbuddet mod indhandling af spæk fortsatte i mange år frem, da dets værdi som indendørs belysning, opvarmning samt fødemæssigt næringsmiddel for befolkningen var særdeles essentiel (Thalbitzers dagbog, 1905-06: orienterende forbemærkning, 15; Lindow, 1929: 48 Greenland; Mikkelsen, 1950: 255, 258-259).

8.3 Ankomsten til Ammassalik; Stedet, de tilstedeværende og opholdet

Indledende skal her gives en kort skitsering af angmagssalik distriktet, for at derigennem at danne et indtryk, af stedets karakter, og nå en klarere forståelse af, hvilken form for habitat Thalbitzer ankom til, handel- og missionsstationen blev oprettet i, og som østgrønlændernes gamle kultur havde

bestået i igennem adskillige århundrede. Dernæst vil følge en optegnelse af særligt væsentlige begivenheder indenfor den danske opdagelseshistorik, og en beskrivelse af de forskellige typer mennesker, der opholdt sig i Angmagssalik, da Thalbitzer ankom. Desuden vil følge en skitserende belysning af enkelte af de scenerier der udspillede sig, for derigennem at danne et indtryk af situationens aktuelle karakter. Også opholdets overordnede formål og praktiske foranstaltninger vil blive beskrevet. Slutteligt vil Ellen Thalbitzers arbejde blive omtalt.

8.3a Stedet

Grønlands østkyst ligger isoleret og svært fremkommeligt fra søsiden. Dette skyldes den store mængde is der strømmer ud fra Det Nordlige Ishav mellem Grønland og øen Spitsbergen, og via den østgrønlandske strøm transporteres langs Grønlands østkyst hele vejen til Kap Farvel og videre til Sydvestgrønland.

Også landsiden deles af store bræer og isfjorde der vanskeliggør berejsning. Angmagssalik Distrikt, som er den sydligste del af Kong Christian IX's Land, er beliggende mellem $65\frac{1}{2}^{\circ}$ N. Br. og $39\frac{1}{2}^{\circ}$ V. Lgd. Og $66\frac{1}{2}^{\circ}$ N. Br. og $34\frac{1}{2}^{\circ}$ V. Lgd. Afgrænset i syd af isfjorden Ikerssuak i hvilken tre store bærer udmunder og i nord af Steenstrups nordre bræ, der munder direkte ud i havet (Holm og Petersen, 1921: 258).

Distriktets topografiske udformning som består af store fjorde og indskæringer, større og mindre øer, fjelde og kløfter er et farligt og ufremkommeligt landskab, der dog også rummer frodigt bevoksede dalsstrøg, hvor der ligger gamle hustomter fra tidligere tider. Distriktet er højt og klippefyldt. Ved de egne der ligger langt fra indlandsisen er fjeldene høje med spidse tinder, hvorimod fjeldene i umiddelbar nærhed af indlandsisen er lavere og med en mere afrundet tinde. Ved kysten er fjeldene hen ved 1000 m høje, hvor der dog i det mere kystfjerne indland er talrige fjeldtoppe der hæver sig over de 1500 m og i enkelte tilfælde til omtrent 2000 m. Det højeste fjeld, Ingolf's Fjeld, er 2300 m. højt. Af mineralforekomster kan bl.a. nævnes kvarts og grafit.

Havdybden ud for distriktet i en kystafstand af cirka 60 går ned til 300 m (ibid: 560-61, 572, 575-76). Ifølge en tabel som Direktoratet for Meteorologisk institut har udarbejdet for Angmagssalik Station efter observationer foretaget i årene 1895-1918 byder Angmagssalik distriktets meteorologiske

forhold på store og regelmæssige ændringer i lufttrykket, og kraftige storme er derfor ikke ualmindelige. Omkring selve handelsstationen er der dog mere vindstille end pga. dens beliggenhed omgivet af store og høje fjelde.

Luftens temperatur kan ligeledes udvise store svingninger. Årets middeltemperatur er angivet til minus 2 grader. Den varmeste måling er noteret til 25 plus grader i sommermånederne og den laveste til minus 31 grader i februar måned (ibid: 578-79).

Floraen i distriktet er temmelig begrænset. De frodigste steder er kratfloraen og urtelien.

Bevoksningen når sjældent over en meter i højde, og store områder er ganske golde, skønt disse også kan veksle alt efter hvordan de vejrmæssige forhold og svingninger tager sig ud. Af spiselige plantevækster kan blandt andet nævnes kvanen samt revlinge-plantens bær (sortebær) (ibid: 581-82).

Faunaen dækker over en række hav- og landfugle. Særligt edderfugl, rype og ravn er udbredte. Dertil kommer en del forskellige hval- og sælarter. Rensdyr og moskusokse findes ikke længere i distriktet, men forhistoriske jagtsystemer vidner om jagt på rensdyr. Af andre dyr kan f.eks. nævnes snehare, polarræv og isbjørn. Af fisk kan særligt nævnes torsk, rødfisk, ørred samt ammasaat/lodde (angmagssak – sidstnævnte som har givet navn til distriktet (ibid: 558, 583-87)

8.3b De tilstedeværende og opholdet

Da Thalbitzer ankom til Angmagssalik i 1905 havde der således været permanent europæisk tilstedeværelse i omtrent 11 år, hvilket tydeligvis havde haft et markant indvirke på den oprindelige østgrønlandske kultur.

Som Thalbitzer beretter i sin dagbog måtte skibet vente i 9 dage ud for Angmagssalik, for isen brød så meget op, at det kunne sejle ind og lægge til. I dagbogen beretter han desuden om den hårde vinter, hvor deres bolig, kastellet, sneede til opover tagryggen, således at det måtte graves fri udefra (Thalbitzers dagbog 1905-06: 11).

Den 7. september 1905 hvor Thalbitzer, sammen med sin kone, ankommer til Angmagssalik med skibet "Godthåb", befandt der sig, udover de indfødte østgrønlandere, en lille bemanning af udefrakommende. Disse folk bestod af den vestgrønlandske præst Christian Rosing, kateket Henrik Lund (Thalbitzers tidligere sproglærer), bestyrer Johan Petersen og håndværkeren Søren Nielsen.

Desuden et mindre antal af disse folks familiemedlemmer. I den forbindelse kan nævnes at Christian Rosings kone og børn ankom ombord på Godthåb sammen med Thalbitzer-parret.

(Thalbitzer, 1941: 572; Thalbitzers dagbog 1905-06: 9-10; http://img.kb.dk/tidsskrift.dk/pdf/gto/gto_0019-PDF/gto_0019_67237.pdf).

Tager man et nærmere blik på de personligheder, blandt de udefrakommende, Thalbitzer, Christian Rosing og Johan Petersen, som i markant grad repræsenterede forskellige interessefelter, skaber det ikke stor forundring, at der opstod en del mere eller mindre synlige interesse konflikter.

Thalbitzer repræsenterede videnskaben, og havde den holdning at østgrønlandernes oprindelige og traditionelle levevis burde både bevares og styrkes. Hans holdning til kristendommens indvirkning stod klart, og han opmuntrede og pressede aktivt østgrønlanderne til at bevare kulturelementer såsom hedenske sange, trommedans og åndemaneri som missionen søgte afskaffet (Thalbitzers dagbog 1905-06: 22-24, 34, 38, 43-45, 61, 63-64).

Christian Rosing stod i stærk kontrast til Thalbitzer. Hans kald indenfor den kristne lærer var stærkt ligeså hans tro. Han mente at eskimoerne var kommet så langt væk fra gud, at de havde glemt ham, og dermed bevæget sig ud i en ulyksalig hedensk livsførelse. Han mener at det manglende kendskab til gud affødte en gennemgribende frygt og dødsangst blandt eskimoerne (Rosing, 1906: 11-17, 59). Rosing fordømte mange sider af eskimoernes livsførelse. Særligt eskimoernes manglende kyskhed og den utugt han så i det eskimoiske samfund græmmedes han ved, ligesom han til hver en tid fordømte hævndrab og den manipulation og vildledelse som han mente, at åndemanerne (angakkut) repræsenterede (ibid:17-19). Rosings ønske om at omvende eskimoerne til kristendommen var ligeså brændende som hans afsky og lede ved hedenskaben var (ibid: 24-25).

Midt imellem de to ovennævnte herrer stod bestyrer Johan Petersen (Ujuât), der repræsenterede handlen. Johan Petersen som selv havde deltaget i Gustav Holms koneekspedition, repræsenterede, i kraft af sit embede hos handelen, moderniseringen og dermed det indvirke og de ændringer den tilførte østgrønlandernes oprindelige og traditionelle kultur. Johan Petersen var dog samtidig af den opfattelse at østgrønlandernes selvstændighed skulle bevares, og at uddeling af fattighjælp skulle begrænses til et absolut minimum og altså kun i særlige krisetider, og han udtrykker ligeledes sit

afsavn over hedenske kulturelementer, som synes udvisket af missionens tilstedeværelse (Thalbitzers dagbog 1905-06: 23, 84; Petersen, 1957: 6,43).

Som allerede antydnet var det mellem Thalbitzer og missionen den mest uens agenda eksisterede. En vis falsk facon og falsk høflighed og afstandstagen mellem Thalbitzer og Rosing antydes i bl.a.

Thalbitzers dagbog.

Stridighederne synes, dog for en stor del at begrænses til det skrevne, og åbenlyse konfrontationer og sammenstød synes ikke at forekomme direkte. Så vidt respekterede man hinandens hverv og person, og flere forrygende sammenkomster eller snarere lukkede selskaber mellem de udefrakommende familier alene vidner om en vis sammenhørighed, og måske endda overklassefølelse blandt samtlige af disse. Dette til trods for at flere af selvsamme observerede eller ligefrem deltog i østgrønlandernes, hvor elementer som musik, optræden og spise ofte var en del af gæstebuddet (Thalbitzers dagbog 1905-06: 43-45, 54, 61, 72, 74 82, 86, 106, 133; Rosing, 1906: 76-77; Petersen, 1957: 19, 87; http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0019-PDF/gto_0019_67237.pdf).

Antageligvis kan de indfødte østgrønlandere groft inddeles i følgende kategorier: Der var de døpte og dem som ikke var døbt. Førstnævnte kan inddeles i dem som selv havde ønsket at blive døbt, og dem som havde følt sig nødsaget til det. Sidstnævnte kan deles i dem som ønskede at blive døbt, dem som følt sig pressede til at blive døbt og dem som ikke ønskede at blive døbt.

Således oplever Thalbitzer østgrønlanderens Umerinneq's lettelse over at fangeren Mikaili var døbt, da denne gik bort, og Umerinneq stod da også selv for at skulle døbes i nær fremtid. Også en gammel eskimo, Akernilik, udtalte i forbindelse med sin forestående dåb: "jeg er frelst", præsten vil døbe mig (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 73, 74, 77-76, 79, 81-82, 134).

I sin dagbog fortæller Thalbitzer også at den store angakkoq Maratti, ønskede at flytte til Kialineq, norden for lov og ret og udenfor præstens og de andres rækkevidde (ibid: 140).

Det kan være svært gennemskueligt hvilke dåbshandlinger der var ønskelige fra den døptes side, og hvilke der bundede i en form for pres. Ligeledes i hvilken grad der skabtes skel mellem de forskellige kategorier af østgrønlandere.

Under sit ophold arbejdede Thalbitzer ud fra en instruks inddelt i en række paragrafer, dat. 26. april 1905, der i hovedtræk var udformet som han selv havde foreslået den, dog med den tilføjelse, at han selv skulle medbringe forsyninger af konserves til 2 års brug. Til udgifter var afsat 1800 kr. Desuden skulle Thalbitzer begrænse sine køb fra butikken i Angmagssalik til et absolut minimum for ikke at tære unødigt på beholdningen. I dagbogen fremgår dog flere steder, hvor Thalbitzer og Ellen ikke direkte køber ting i butikken, men alligevel, ved sammenkomster, får guffet diverse lækkerier i sig, og i den henseende er med til at tære gevaldigt på butikkens forsyninger (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 54, 78, 82).

I instruksens første paragraffens stod rejsen hovedformål defineret. Således skulle Thalbitzer foretage en sproglig undersøgelse af den eskimoiske dialekt der taltes af angmagssalikerne, og i naturlig forbindelse dermed, foretage en folkloristisk og etnologisk undersøgelse som en supplerende continuation af Gustav Holms tidligere undersøgelser fra stedet (ibid: 4-5).

I den tredje paragraf udtrykkes det ønskeligt, at der desuden tages fotografier af østgrønlanderne, samt optages fonogrammer. Hertil bidrog Carlsberg-fondet økonomisk til anskaffelse af en fonograf med tilbehør, og fra Kommissionen blev Thalbitzer udstyret med to fotografiapparater samt en del glasplader (ibid 5-6; http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0019-PDF/gto_0019_67237.pdf).

8.4 Det medbragte gods

Ellen og William Thalbitzer blev ved deres ankomst indlogeret i det midlertidige overvintringshus fra koloniens anlæggelse kaldet "Kastellet". Da de fra flere sider var blevet informeret om at gulvet i huset var stærkt plaget af fugt, medtog de, på direktoratets konto, brædder til et nyt gulv. Selv medførte Thalbitzer en kakkelovn, og fra koloniens beholdning fik de kul.

Thalbitzers bagage var særdeles omfattende. Udover konservesforsyningen og reserven fordelt i 43 kasser, var yderligere 10 kasser fyldt med hundeproviand. Dertil kom 9 kasser med medicin, bøger, skrivematerialer og fonografudstyr, 4 sække med telt og soveposer. Desuden 2 borde og tre stole samt en del køkkengrej, sengetøj og andet bohavede.

Thalbitzer var yderligere forsynet med et gevær (remington bûcshflint) og ammunition, en revolver, et lommebarometer, samt to violiner m.v. Ellen medbragte også voks samt tegne- og malerrekvisitter. Med sig havde de også en del sager til brug ved tuskhandel for ydet tjeneste eller lignende (ibid 7).

8.5 Ellen Locker Thalbitzer

I løbet af Ellen og William Thalbitzers ophold i Angmagssalik arbejdede Ellen, med at udforme portrætbuster af de indfødte østgrønlandere.

Blandt de portrætterede kan nævnes Storfangeren Umerineq (buste, bronze, 1905-06, Chr.borg); Bjørnejægeren Qilerdâinalik (buste, bronze, 1905-06, smst.); Trommedanseren Kooitse (statuette, bronze, 1905-06, smst).

Ligeledes har hun også udformet en buste af sin mand, William Thalbitzer (buste, kunststen, 1912-13), der i dag står udstillet i biblioteket på Grønlands Nationalmuseum.

Thalbitzer synes at finde kulturelle inspirationselementer i den antikke verden, og sidestille dem med det østgrønlandske folk (Sonne, 1995: 37). Det er derfor bemærkelsesværdigt, når man kaster et blik på Ellens skulpturelle fremstilling af den trommedansende østgrønlander, Kooitse, at han i kraft af sin foroverbøjede kropsholdning, iøjefaldende kropsbygning med en kraftfuld overkrop og små korte bøjede ben og en på en gang tillokkende og konfronterende attitude, kun mangler et par gedebukkeben, en panfløjte og et par horn, for at kunne fremkalde et næsten fuldendt billede af en græsk satyr. Fører man tanken med satyren lidt videre, til trods for at den blot var et mytologisk væsen, repræsenterede den naturen i al dens kraft, råhed, skønhed, vildskab og sanselige umiddelbarhed. Et tankemæssigt billede der måske ikke ligger så fjernt fra tanken om den ædle/ækle vilde, formidlet gennem en skulpturel antik fremstilling, der tilmed er udført tilmed i bronze. Med sine grundige portrætterende udførelser af østgrønlanderne i både skulpturer og tegninger, fik Ellen dog gengivet nogle karakteristiske typer og situationer, der må anses som ganske betydningsfuldt etnografisk materiale. Hun motiverede og oplærteligeledes den kendte kunstner, Karale, til at udvikle sig (Thalbitzer, 1941: 685, fig. 152; Sonne, 1995: 37;

<https://www.kulturarv.dk/kid/VisWeilbach.do?kunstnerId=5406&wsektion=alle>).

8.6 Kort opsummering og bemærkninger

Ellen og William Thalbitzer, som ankom til Østgrønland 6. september 1905 og opholdte sig der frem til deres hjemrejse d. 6. september 1906, ankom til en verden som havde ligget isoleret hen fra den moderne civilisation for indtil omtrent 20-21 år tidligere, og som først havde haft en permanent tilstedeværelse af udefrakommende det sidste årti (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 9, 206-07).

Dette faktum havde forårsaget store ændringer, idet østgrønlænderne var blevet bekendt med den kristne gud samt det medfølgende værdisæt. Der var desuden oprettet en butik som der i nogen grad kunne erhverves madvarer, beklædningsdele og våben/ammunition fra.

Thalbitzer stillede sig kritisk an overfor flere af disse aspekter, hvilke på længere sigt fik følger for hans videre østgrønlandsstudier, hvilket skal belyses senere.

Ellen og William Thalbitzer medbragte en stor forsyning af moderne effekter, og boede i et af koloniens huse. De levede på den måde ikke fuldt ud blandt østgrønlænderne (og det havde formentligt heller aldrig været planen), og ligeledes holdt de til en vis grad deres egne traditioner og højtider med koloniens andre udstationerede, på trods af deres forskellige holdninger til den østgrønlandske befolknings fortid, nutid og fremtid.

De fik samlet en stor værdifuld mængde data under deres ophold, som stadigvæk den dag i dag har en vægtig betydning. Dette kunne bl.a. lade sig gøre ved hjælp af moderne hjælpemidler som fonografen.

De moderne hjælpemidler har dog formentligt også indvirket et større menneskeligt skel mellem dem østgrønlænderne og på den måde forvrænget billedet af upåvirket oprindelighed en smule.

Denne overordnede beskrivelse af stedet og situationen, skal her danne grundlag og forståelse for en mere analytisk og tolkende anskuelse i de følgende afsnit. De fysiske rammer er beskrevet og situationen menneskene imellem er berørt og eksemplificeret, som den umiddelbart tog sig ud.

I de følgende afsnit skal Thalbitzers arbejde og indvirke i Angmagssalik og indvirke beskrives mere dybdegående og dernæst følger en diskussion af hans syn på Østgrønland

Opholds varighed 7. september 1905 - 6. september 1906 (ibid 9, 206-07).

9. The Ammassalik Eskimo

9.1 Tilgang til værket

Dette afsnit vil rumme en beskrivelse og belysning af Thalbitzers arbejde med materialet fra Angmagssalik, især i forbindelse med hans store værk *The Ammassalik Eskimo*.

De data og det materiale som Thalbitzer havde indsamlet under sit ophold i Østgrønland, skulle vise sig at blive af langt større omfang end Thalbitzer på forhånd havde vurderet på baggrund af Gustav Holms indsamlinger. Arbejdet fortsatte således i en lang årrække efter hans hjemkomst fra Østgrønland.

Således rummede den østgrønlandske kultur en langt større kulturskat i form af sagn, fortællinger og (tromme)sange, end Thalbitzer havde forestillet sig.

Thalbitzer vægtede af den årsag selve indsamlingsarbejdet som det primære, og valgte dermed at udsætte oversættelsesarbejdet til han kom hjem (Müller, 1995: 54-55).

9.2 Værkets bestanddele – de enkelte bind/halvbind

Værket *The Ammassalik Eskimo* består af to bind delt i fire halvbind.

Som tidligere nævnt, var Thalbitzer blev tildelt den opgave, at beskrive de østgrønlandske samlinger, efter sin hjemkomst fra Angmagssalik i 1906.

I 1914 udkom det første bind *The Ammassalik Eskimo I* i *Meddelelser om Grønland bd. 39*. Det rummer skildringerne fra Gustav Holm og G.C. Amdrups ekspeditioner oversat til engelsk suppleret med Thalbitzers egne oplysninger. Den etnografiske beskrivelse, der udgør værkets hovedbestanddel, bygger i særlig grad på østgrønlandernes materielle kultur (Holtved, 1958: 459; Müller, 1995: 55).

Som gennemgået i afsnittet omhandlende Nationalmuseet, forløb dette arbejde på bestemt ikke problemfrit.

I *The Ammassalik Eskimo II* beskrives især østgrønlandernes åndelige kultur. Bind II udkom mellem årene 1914 og 1941.

Første halvbind udgøres af i alt tre dele, hvoraf de to første udkom i 1914. De beskriver den østgrønlandske musik med dens sange og melodier. De blev skrevet i nært samarbejde med musikhistorikeren Hjalmar Thuren. Den tredje del udkom i 1923 og bærer titlen *Language and Folklore*. Denne del repræsenterer Thalbitzers helt egen forskningsindsats, og rummer en beskrivelse af den østgrønlandske dialekt og desuden en stor mængde eskimoisk poesi, trommesange og trylleformularer, sagn og dramatiske begivenheder. Det hele er gengivet med Østgrønlændernes egne ord suppleret med oversættelser og forklaringer på engelsk. Hertil har Thalbitzer føjet sit store og stemningsgivende billedmateriale, der vidner om særegenheder og kendetegnende karakteristika i det isolerede østgrønlandske samfund (Holtved, 1958: 459; Müller, 1995: 54-55).

I 1941 udkom fortsættelsen, det andet halvbind af bind to, *Social Customs and Mutual Aid*, hvor Thalbitzer bl.a. beskriver diverse sider af østgrønlændernes samfundsliv, og søger yderligere at placere dem i et historisk perspektiv. Blandt de sider af de østgrønlandske samfund han særligt lægger vægt på at beskrive, kan nævnes forholdet mellem forældre og børn, uddannelse, oplæring til angakkoq, fælleshusets historie og betydning, familieliv, fangstdelingsprincipper samt social organisering og subsistensøkonomi og kunstverden (Holtved, 1958: 459; Müller, 1995: 56).

I dette andet halvbind af bind to, *Social Customs and Mutual Aid*, fremtoner Thalbitzers stærke inspiration fra Marcel Mauss mest markant. Denne inspiration dannede et grundlag i Thalbitzers metode, som hidtil havde været forholdsvis udeblivende i datidens danske forskningsmiljø, hvilket i den henseende gør halvbindet særligt interessant (Müller, 1995: 54, 56; Gulløv, 1995: 17). Af samme årsag vil dette aspekt (inspirationen efter Mauss) blive behandlet yderligere i et senere særskilt afsnit, i og med at Thalbitzers intellektuelle løbebane her adskiller sig så markant fra de øvrige grønlandsforskere.

I de papirer som Thalbitzer efterlod sig findes yderligere en del materiale til en afsluttende afhandling om østgrønlændernes religion, der skulle omhandle kosmologien, guddomme i luft, himmel og hav, menneskets tilværelse fra fødsel til død, og efter døden, samt opfattelsen af dyr og mennesker, åndemanere samt deres virke i samfundet og hjælpeåndernes særlige sprog.

9.3 Langvarig færdiggørelses- og udgivelsesproces

Som det fremgår i afsnittet ” Thalbitzers mest markante værker samt kort overordnet oprids af hans øvrige skrifter og udgivers emnekreds”, har Thalbitzer været yderst produktiv hvad mængden af udgivelser angår. Flere rejser til Vestgrønland og deraf nye bekendtskaber, interesser og opgaver har yderligere lagt beslag på hans tid og fokus, hvad angik færdiggørelsen af *The Ammassalik Eskimo*. Disse aspekter kan henregnes til årsager, der udgjorde en væsentlig faktor i forhold til den langvarige færdiggørelses –og udgivelsesproces, der som nævnt manglede en afhandling om østgrønlandernes religion for at være fuldkomment i forhold til de oprindelige hensigter (Holtved, 1958: 459; Müller, 1995: 56-57).

9.4 Vurdering af værkets udgivelse

Med udgivelsen af *The Ammassalik Eskimo* stillede Thalbitzer et helt unikt etnografisk materiale, udformet som videnskabelig publikation, til rådighed overfor et internationalt publikum, idet han valgte at udgivelsen skulle være på engelsk.

Dette gælder de første dele af værket, der som nævnt hovedsageligt udgjordes af G. Holms og G.C. Amdrups samlinger af materiel kultur, men i særdeleshed også Thalbitzer eget stof i de efterfølgende dele af værket.

Thalbitzers ambition synes at bunde i et ønske om at give et fyldestgørende billede af samfundet ved Angmagssalik og vise det. Ikke bare til en hjemlig forskningskreds, men til det videnskabelige verdenssamfund, hvilket tillige afspejles i hans aktive deltagelse i amerikanistkongresserne. Thalbitzer havde i høj grad fingeren på den ”internationale puls”, hvilket igen leder tankerne hen på inspirationen fra Mauss, og halvbindet *Social Customs and Mutual aid*.

Som der i det senere vil blive uddybet, havde Mauss beskrevet de sociale aspekter i eskimo-samfund i sin publikation *Seasonal Variations of the Eskimo*, og kaldt det for social morfologi. Denne socialmorfologi overførte Thalbitzer på sine egne beskrivelser af de sociale sider af samfundet ved Angmagssalik.

Samlet set er der, med værket *The Ammassalik Eskimo*, tale om en meget stor monografi.

Ser man på hvad der var af tilgængelig videnskabelig litteratur før Thalbitzers arbejde, begrænser det sig til G. Holm og G.C. Amdrups samlinger af materiel kultur fra Østgrønland, med dertilhørende beskrivelser på dansk. Den aktuelle brugerberøringsflade begrænser sig altså dels til dansksprogede, dels til kyndige og interesserede udi etnografiske studier af materiel kultur.

Efter at Thalbitzer havde kommenteret og oversat det eksisterende stof og stillet det til rådighed, samt tilføjet det sit eget, forelå der ikke længere kun en viden om det materielle, men altså også det sproglige, kulturelle og sociale. Brugerberøringsfladen, det videnskabelige tilgængelige materiale og deraf videnskaben i sig selv, blev dermed mangedoblet og udviklingsgrundlaget videreført, og kan vel ses som lidt af en bedrift. Thalbitzer søgte dermed at få placeret Østgrønland på det etnografiske verdenskort.

Vedrørende den sidste påtænkte publikation om anmagssalikernes religion, der ville have udgjort det sidste aspekt nemlig det åndelige, må det til stadighed vække forundring, at dette aldrig kom nærmere en udførelse, idet netop dette aspekt var en vægtig del af Thalbitzers egen interesse. Anskues værket derfor overordnet, og som helhed, ud fra en bygningsmæssig tankestruktur, således at Thalbitzer med udgivelsen af *The Ammassalik Eskimo* bygger et hus, synes fundamentet på forhånd at eksistere i kraft af G. Holms og G.C. Amdrups samlinger. Thalbitzer bygger herpå stueetagen i kraft af sin beskrivelse af det sproglige og folkløriske og første salen i kraft af det sociale. Taget bliver dog aldrig lagt i kraft af den sidste udeblivende afrunding om religion. Som allerede nævnt fremstår værket som helhed, trods dets mangfoldige beskrivelser, i den henseende som ufærdigt.

10. Thalbitzers syn på Østgrønland

Thalbitzers syn på Østgrønland rummer mange aspekter. i det følgende skal de mest markante og iøjefaldende af disse søges belyst, beskrevet og til en vis grad kommenteret og diskuteret.

Særligt i Geografisk tidsskrift bind 19 fra 1907 opsummerer og stadfæster Thalbitzer sit syn på Østgrønland meget præcist med hans helt friske indtryk lige efter opholdet 1905-06 (Høiris, 2009: 221; <https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>).

10.1 Materielt - før og efter koloniseringen/missionen

Før:

Ser man på den rent materielle situation, og deraf tilstand, før koloniseringen og missionen gjorde sit indtog i Østgrønland, var eskimoerne med deres skindtøj, våben, redskaber, byggematerialer (eks. drivtømmer, tarmskindsruder) og instrument i kraft af trommen særdeles tilpassede til deres omgivelser og miljø (<https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>).

Efter:

I tiden efter koloniseringen og missionen havde etableret sig i Østgrønland, mener Thalbitzer at man fra dansk side udnytter/snyder eskimoerne i handelsmæssige anliggender. Thalbitzer mener desuden at tilførslen af byggematerialer egentlig er ok, men samtidig ganske unødvendig. En af ulemperne ved de ny byggematerialer er, at eskimoerne blev mere bofaste og samlet om kolonien. Ved at bryde det traditionelle bosættelsesmønster og indvirke et mere stationært/statisk bosættelsesmønster, blev sult i højere grad en realitet end tidligere, hvis eskimoerne ikke bevægede sig til deres fangstpladser, og altså fulgte dyrenes årstidscyklus (se senere afsnit Thalbitzer og Mauss – *Sesonal Variations of the Eskimo*). Desuden mener Thalbitzer at det europæiske tøj ikke er egnet til eskimoernes livsbetingelser og livsførelse, og at indførslen af snustobak fik den indendørs hygiejne til at blive meget dårlig, idet sorte klæbrige spytklatter har været spredt ud i boligen. Også den europæiske hårmode med korthåret frisurer, frem for det traditionelle lange hår hos mændene, finder Thalbitzer rærlig og

akavet. Geværret fortrængte iflg. Thalbitzer de oprindelige jagtmetoder, og sammenlagt med de andre nævnte aspekter ødelægges dermed det østgrønlandske folks kontakt til fortiden, hvilken Thalbitzer anser for meget ædel og fri (livet i naturen) (<https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>).

Thalbitzer pålægger dog ikke hele skylden på de udefrakommende faktorer, idet han mener at de ændrede tilstande delvis er eskimoernes egen skyld. De kunne ganske enkelt have holdt sig væk fra de/det fremmede. Samtidig giver han dog udtryk for sin forståelse for de fristelser den udefrakommende tilstedeværelse må have udgjort for Østgrønlænderne. Af mere positive tilføjelser nævner Thalbitzer ski og snesko, som effekter østgrønlænderne har stor gavn af (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 44; (<https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>)).

10.2 Åndeligt og socialt - Før og efter koloniseringen/missionen

Før:

Med hensyn til eskimoernes åndelige liv, hvor sociale aspekter såsom østgrønlandernes store sangkultur, trommedansen der fungerede som en slags retsvæsen samt angakkuts rolle som både læge og præst, var det Thalbitzers mening, at det eskimoiske samfund i kraft heraf var både velorganiseret og velfungerende (<https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>).

Efter:

Thalbitzer mente at missionen havde det indvirke at de oprindelige bånd, der holdt eskimoerne sammen langsomt opløstes, og derved fik dem til at samle sig om missionsstationen, hvor der skabtes et vist afhængighedsforhold. Dåben medførte endnu et trin på vejen til fremmedgørelse fra det oprindelig og traditionelle liv, og brugen af "eurobæstiske" navne, som Thalbitzer i denne sammenhæng kaldte dem, fandt han nærmest ulidelig (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 44, 131; <https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>).

10.3 Eskimoerne

En del af Thalbitzers syn på de østgrønlandske eskimoer åbenbarer sig særligt bemærkelsesværdigt i hans tanker om den "rene" upåvirkede hedenske eskimo.

For Thalbitzer var den "rene" upåvirkede hedenske eskimo (den fri eskimo) et ideal, hvis væsen/mentalitet, og kultur, det være sig åndeligt som materielt, verden burde spejle sig i, snarere end at ændre (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 68; Holtved, 1958: 149-50;

<https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>).

Ikke desto mindre erkendte Thalbitzer dog, at dette folk kunne drage stor nytte af kvalificeret rådgivning og inspiration, for dermed at udvikle deres samfund og tilværelse i moderne retning, nu hvor mødet med civilisationen alligevel var sket.

Samtidig lå der dog en stærk nostalgisk følelse og fascination i Thalbitzer, i forhold til dette naturfolks sidste åndedrag før civilisationens indvirkning for alvor slettede de sidste spor af upåvirket oprindelighed.

I Thalbitzers øjne var vestgrønlænderne ikke interessante nok til at være et objekt i sig selv. Dertil var deres berøringsflade med europæisk kultur for stor. Som tidligere gennemgået havde han arbejdet med deres sprog, dialekt, trommesange og folkeminder i begyndelsen af sin grønlandsfærd, hvor han berejste vestkysten, og samlet en stor del af disse data i *A Phonetical Study of the Eskimo Language* (1904). På baggrund af disse tidligere erfaringer, havde han søgt mere isolerede egne og endte altså i Østgrønland for en tid. Stedet der også blev grundlaget for hans store værk *The Ammasalik Eskimo*.

I Thalbitzers interesse lå det, at det var de fri eskimoer og deres levevis der udgjorde en forskningsmæssig værdi for hans projekt. Hvad angik overgangsformerne, som han benævner de vestligt kulturelt påvirkede eskimoer, udgjorde de i mange henseender "forurenede" objekter som var værdiløse i forhold til hans interesserammer. Thalbitzer havde store ærgrelser i forhold til denne gruppe, og man fornemmer en vis bitterhed i hans sind over at være kommet et par årtier for sent til at opleve et mere homogent upåvirket traditionelt eskimosamfund. I denne frustration udelukker og overser Thalbitzer måske en vigtig og værdifuld informationskilde, som disse overgangsformer kunne

have bidraget med i kraft af deres antageligvis stadigvæk store eksisterende kendskab til den oprindelige traditionelle levevis. Et aspekt der nødvendigvis reducerer beskrivelsen af helheden (Thalbitzers dagbog, 1905-06; 22-24; http://img.kb.dk/tidsskrift.dk/pdf/gto/gto_0019-PDF/gto_0019_67237.pdf).

Det var altså kun de "rene" eskimoer som interesserede Thalbitzer. De andre "overgangsformerne", så han nærmest som svage individer, idet han mente, at de havde overgivet sig til civilisationen. I samme forbindelse formulerer han sig således:

"disse fra deres fædres tro frafaldne" og "De virkelige hedninge er langt mere klare og helstøbte end overgangsformerne" (<https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>).

Med formuleringen og definitionen af "den fri eskimo" antog Thalbitzer nærmest en Nietzsche inspireret tilgang (her tænkes på Nietzsches slave- og herremenneske i forhold til den kristne morals indvirkning) **Friedrich Nietzsche**, *Friedrich Wilhelm Nietzsche*, 15.10.1844-25.8.1900, tysk filosof, (http://www.denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Filosofi/Filosofi_i_1800-_og_1900-t./Filosoffer_1800-t._-Tyskland_-_Schweiz_-_biografier/Friedrich_Wilhelm_Nietzsche).

Thalbitzer omtaler østgrønlanderne som havende mere stil og "race" over sig end gennemsnits-europæeren. Eskimoerne og den østgrønlandske levevis fremstilles som bedre en kvalitet end den europæiske (<https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>).

Som det skal uddybes i det senere afsnit "Thalbitzer og Marcel Mauss", mener Thalbitzer at østgrønlanderne bliver holdt sammen af en form for fundamental solidaritet og gensidighedsprincipper. Ved at beskrive de østgrønlandske eskimoers sange, trommedans (retsvæsen) og Angakkut som læge og præst, og ikke mindst deres jagtmetoder og det deraf kommende fordelingssystem, søger han at vise og fortælle, at der er en struktur i samfundet. En struktur der allerede fungerer fremragende, og ikke havde behøvet at blive udskiftet (Thalbitzer, 1941: 646-47). Især ikke med en kulturimperialistisk institution, som han synes at mene missionen/kristendommen repræsenterer i Grønland.

I hvad der måske i nogle henseender kan opfattes som en reaktion imod det danske overherredømme og forvaltningsapparat i Østgrønland, som Thalbitzer særligt så gav sig til kende i kraft af handlen og missionens tilstedeværelse på uhensigtsmæssig vis, beskriver Thalbitzer det prækoloniale eskimoiske samfund, som et kommunistisk anarki uden en egentlig leder eller et egentligt styre. Derved synes

Thalbitzer at søge vise et alternativ til den aktuelle situation, der beror på de oprindelige og traditionelle mønstre i det eskimoiske samfund, og illustrere at der rent faktisk allerede var en struktur der fungerede, før udefrakommende blandede sig. Thalbitzer forsøger at vise et alternativ til kristendommen i form af kommunistisk anarki blandt østgrønlanderne (Thalbitzer, 1941: 618). De uhyggeprægede beretninger om hævn drab, vold, hekseri m.m., som man f.eks. kan læse i Gustav Holms *Etnografiske Skitze* og Knud Rasmussens *Under nordenvindens svøbe*, forekommer ikke nær så markant hos Thalbitzer. Thalbitzer er ikke så fokuseret på uhyggen. Han mener at samfundet bærer på en moral, men at der dog sker der justeringer i form af hekseri, jalousidrab m.m. (Holm, 1887: 165, 179-80; Thalbitzers dagbog, 1905-06: 138; Rasmussen, 1906: 124; <https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>).

10.4 Missionen

Thalbitzer var dybest set modstander af missionen i (Øst) – Grønland. Han mente at det kulturbrud den medførte, var af fordærvende karakter i forhold til de indfødtes tarv og samtidig en forringelse af disse, i Thalbitzers øjne, og som nævnt, "helstøbte" mennesker.

Det var Thalbitzers opfattelse, at den grønlandske angakkoq's funktion i bund og grund var den samme som den kristne præsts. Blot mente han at angakkoq'en var tilpasset kulturen og forholdene, og derved ikke, som præsten, udgjorde en fremmed og ødelæggende faktor (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 44-45; <https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>).

Hertil mente han at en læge frem for en præst, ville være en langt mere relevant udsending, idet en læge ville udfylde en mere gavnlig rolle end en præst. På trods af at angakkoq'en fungerede som både læge og præst, synes Thalbitzer at tilkendegive, at en læge ville have et nyttigt indvirke. Dette også set i lyset af, at de sygdomme som europæerne havde ført med sig til Grønland, bedst kunne behandles efter den dertil indrettede europæiske lægekunst, da disse sygdomme hidtil havde været ukendte fænomener indenfor rammerne af den grønlandske forebyggelses – og helbredelseskunst. Situationen var dog den, at der kun sjældent og i en begrænset periode kom en læge til Angmagssalik med skib. Lægelige undersøgelser var derfor for tilfældige, og uden større permanent effektivitet

Den kristne dåb så Thalbitzer som et stort afkald på, og opgivelse af, al oprindelighed

(<https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidsskrift/article/view/39356/75912>).

Som Thalbitzer så det, resulterede den europæiske kulturpåvirkning, særligt i kraft af den danske mission, i et kulturelt forfald hos østgrønlanderne, og Thalbitzer benævner den danske mission i Grønland som det dumme af det dumme (Thalbitzers dagbog; 1905-06: 44).

10.5 Den græske model

I værket *Eskimoernes kultiske guddomme* fra 1926 skriver Thalbitzer, at eskimoernes tre guddomme Månen, Havets moder (Sassuma arnaa) og Silap Inua (luftens ejer) udgør en lille gudestat. Måden Thalbitzer beskriver disse guddomme på, henleder tankerne til den græske mytologi om de olympiske guder. Han benytter sig desuden af græske betegnelser for at skelne mellem hjælpeånderne. Flere årsager kan ligge til grund herfor. En disse årsager kunne være, at ønskede Thalbitzer at højne anseelsen af inuitkulturen i de klassisk dannede europæeres øjne. Dette kunne forsøges ved at fremstille forskellige græske og østgrønlandske kulturelementer på samme niveau, for ligesom at sige at forskellen og kvaliteten i virkeligheden ikke var så stor. Dette aspekt synes også Ludvig Holberg (1684-1754) allerede at have observeret i 1700-tallet (Thalbitzer, 1941: 666; Sonne, 1995: 37; [http://holberg.nu/Groenlaender-Jeppe.htm#Holberg: Epistel nr. 350](http://holberg.nu/Groenlaender-Jeppe.htm#Holberg:Epistel%20nr.%20350); [http://www.denstoredanske.dk/Kunst og kultur/Litteratur/Dansk litteratur/1700-1800/Ludvig_Holberg](http://www.denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Litteratur/Dansk_litteratur/1700-1800/Ludvig_Holberg)).

10.6 Dobbeltheden i Thalbitzers syn

Thalbitzers syn på Østgrønland, synes at udelade en egentlig og reel vurdering af hans egen tilstedeværelses indvirkning på det østgrønlandske samfund. I det følgende skal dette eksemplificeres. Thalbitzer præsenterer bl.a. østgrønlanderne for en masse moderne eller fremmede genstande og udstyr. Som det fremgår af afsnittet "Det medbragte gods" var det ikke småting Thalbitzer og hans kone havde med sig til Østgrønland af udstyr, som må have været ganske ukendt for den østgrønlandske befolkning. I sin dagbog beskriver Thalbitzer ligeledes sin brug af fonografen for en forsamling af østgrønlandere, hvoraf en stor del aldrig havde hørt lignende før. Følgelig vakte

fonografen stor forundring. I samme moment beretter Thalbitzer at østgrønlønderne dog moredes bedst ved deres egne trommesange, frem for det musik der kom fra fonografen, og tilføjer at østgrønlønderne også hellere bør høre skønheden i deres egne sange, frem for at tilvænnedes europæisk musik (Thalbitzers dagbog, 1905-06; 53). Thalbitzer synes i dette tilfælde at overse netop betydningen af at han introducerede fonografen for de østgrønløndere, der aldrig havde hørt fonografter før. Desuden at han selv, allerede på det tidspunkt, var et led i den begyndende tilvænnelse hos de østgrønløndere der tidligere havde hørt fonografter. Ligeledes underviste Thalbitzer Angmagssalik's kivak, Jørgen , i violinspil. Her er dog tale om en overgangsform, og ikke en fri eskimo, for nu at bruge Thalbitzers betegnelser. Alligevel synes denne introduktion af europæisk musiktradition ikke i overensstemmelse med det faktum, at Thalbitzer ytrer, at den urform der ligger i østgrønløndernes musik ville lyde besynderlig, såfremt den engang skulle blive udviklet i europæisk retning. Dette stort set samtidig med, at han er i fuld gang med at give østgrønlønderne redskaber til netop selvsamme (Thalbitzers dagbog, 1905-06; 53).

Som gennemgås i det tidligere holdt Thalbitzer sig i en vis grad i et lukket selskab med de øvrige udefrakommende, og holdt på den måde mange af deres traditioner adskilt fra østgrønlønderne. Her af kan måske udledes, at han ikke ønskede at påvirke østgrønlønderne med europæisk tradition mere end højest nødvendigt. Violinen og fonografen var derimod effekter, som Thalbitzer formentligt så som nødvendige i sit arbejde. Hvad fonografen angik, var indspilning af fonografoptagelser en del af den samlede opgave han var blevet stillet i forbindelse med sit ophold i Østgrønland. Når Thalbitzer vælger at afspille "Vagtparaden på Amalienborg" for østgrønlønderne, har det formentligt blot været med en slags kulturelt udvekslingsprincip i tankerne. Ikke desto mindre indskrev han dermed sig selv i en del af den agenda han samtidigt kritiserede så stærkt, hvilket han i princippet allerede havde gjort i kraft sin blotte tilstedeværelse (Thalbitzers dagbog, 1905-06; 53).

10.7 Primitivistiske tanker - Thalbitzers eget verdensbillede i kontrast til missionen og den danske grønlandspolitik/strategi

Ser man på Thalbitzers eget idealbillede i kontrast til missionen og den danske grønlandspolitik/strategi tydeliggøres den problematik, der opstod i forhold til han tilstedeværelse i Angmagssalik. Ikke alene kritiserer Thalbitzer indædt missionens fordærlige indvirkning i Angmagssalik. Thalbitzer beskriver helt konkret hvordan han mener at, der burde tilsendes eksperter fra rundt om i Europa, for at hjælpe østgrønlænderne med at udbygge deres egen kulturs institutioner. I Forhold til den Danske Grønlandspolitik om at holde Grønland lukket for omverdenen, skriver Thalbitzer sig altså her direkte op mod den danske grønlandspolitik (Thalbitzers dagbog 1905-06: 182; Thisted, 2004: 270-73).

På trods af Thalbitzers store fascination af det oprindelige og traditionelle Angmagssalik-samfund, samt det anerkendende faktum af hans professionalitet, der lå i at det netop var ham der havde til opgave at formidle den østgrønlandske kultur til et verdenspublikum, kom Thalbitzer først til at gense Angmagssalik som en gammel mand. Hans dygtighed var der som nævnt delte meninger om i det daværende danske forskningsmiljø. Hans skarpe kritik af den danske interaktion i Østgrønland gik ikke ubemærket hen.

I følgende afsnit vil de nærmere omstændigheder i forbindelse med Thalbitzers ekskludering fra Østgrønland søges belyst, samt den indvirkning det fik for Thalbitzer.

11. Ekskluderingen fra Ammassalik

11.1 Ekskluderingen, baggrund, årsag

I det forudgående er Thalbitzers holdninger og handlinger vedrørende den danske interaktion i Grønland, særligt Østgrønland, skitseret.

Til trods for at Thalbitzer i flere kredse var både vellidt og respekteret som både privat person og som repræsentant og udøver af videnskab, dette være sig i både Grønland, Danmark og internationalt, var han altså også ganske ugle set fra flere sider.

Særligt hans holdning til og kritik af missionsgerningen i Østgrønland affødte en stærk disharmoni.

I sin dagbog beskriver Thalbitzer med jævne mellemrum og i skarpe vendinger, hvorledes han mener at missionen forgriber sig på den traditionelle østgrønlandske eskimokultur (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 23-24, 43-45, 106, 182-83). Enkelte steder i Thalbitzers dagbog fornemmer man også at Thalbitzers og Christian Rosing forhold kølnes mere og mere.

For at danne et indtryk af disse omstændigheder følger nogle passager citeret fra Thalbitzers dagbog:

Omtrent medio januar 1906

"Det mørknede, da vi nærmede os hjemmet, og vi var segnefærdige. Da lød der nye menneskestemmer forude – det var pastor Rosing og hans sønner og nogle grønlandere, der var gået os i møde. Et hjærteligt "velkommen tilbage!" bragte de os..//.." (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 72).

10. februar 1906

"- Henad aftenen på visit hos palase. Jeg ser kun engang imellem noget til ham og til Lund, skønt vi bor dem begge kun 1 el. 2 minutter nær" (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 86).

12. maj 1906

"Angkoq'en kommer endnu næsten daglig til mig og gir mig undervisning...//... - Præstens og kateketens har jeg knap talt med i en halv måned" (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 133).

I sidste af ovenstående passager opmuntrer eller ægger Thalbitzer, med hjælp fra Johan Petersen, den forhenværende angakkoq og nu døbte østgrønlander, Andreas, til at berette om sit tidligere hverv. At Thalbitzer her får en nydøbt østgrønlander til at puste liv i historier om gamle hedenske skikke, kan ikke tænkes at have været populært blandt missionens folk, der jo ihærdigt søgte at få østgrønlanderne til at lægge disse historier og skikke bag sig.

Et andet og mere åbenlyst eksempel foregår den 26. juni 1906, hvor Thalbitzer aktivt overtaler østgrønlanderne til at iscenesætte en udendørs trossmønstre med bl.a. et løfte om tobak som betaling (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 173; Müller, 1995: 56).

I sin dagbog d. 9. juli 1906 skriver Thalbitzer ligeledes følgende: *"...//... iblandt disse mennesker – som måske kunde være blevet noget stort, hvis rettroende angakoa'er var komne fra Evropa med slig visdom og kundskab, som her kunde være god, men som nu langsomt og sikkert vil visne, vil åndeligt bort-rådnnes af missionærerne med deres alt-nivelerende, evigt-fælske kristendom"* (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 182-83).

Med de ord eller tanker sat i sammenhæng med Thalbitzers handlingsmønstre og set i forhold til hans aftagende forhold til missionærerne, fremstår resultatet af hans tilstedeværelse som direkte og aktivt modarbejdende i forhold til den stedlige missionsgernings ønskede afvikling og udvikling i Angmagssalik.

Den tidligere nævnte artikel fra 1907 i geografisk tidsskrift, hvor Thalbitzer fremlægger de aspekter ved den danske kolonipolitik, som han finder ødelæggende for østgrønlanderne, særligt med begrundelse i missionens indvirkning, blev dråben der fik bægeret til at flyde over hos lektor ved Grønlands seminarium, sprogforskeren pastor Christian Rasmussen. Thalbitzer havde samtidigt erklæret sig ateist, og han forsvarede grønlandernes ret til flerkoneri. Det medførte at Christian Rasmussen indgav en klage til Kirke- og Undervisningsministeriet, hvilket resulterede i, at Thalbitzer fik forbud mod at vende tilbage til Østgrønland. Imidlertid fik han tilladelse til at foretage undersøgelser i Kap Farvel distriktet i 1914 blandt dertil immigrerede østgrønlandere. Hans arbejdsområde blev dermed en anden, og hans direkte berøringsflade med de sidste tilbageværende levn af den upåvirkede, oprindelige og traditionelle østgrønlandske kultur ved Angmagssalik ophørte for tid og evighed.

Først i 1950 fik Thalbitzer mulighed for at foretage et kort besøg i Angmagssalik i en alder af 78 år. Således blev Thalbitzers stalsathed altså i nogle henseender en hindring og begrænsning for hans virke (Thalbitzer 1917: 1; Høiris, 2009: 221; Hastrup, 2010: 166-67).

Selvom Thalbitzers skrivelser er udformet meget skarpt missionskritisk, og hans forhold til missionens folk til tider synes en kende køligt og at hans virke på østkysten, og de deraf opståede efterrationaliseringer, endte med hans eksklusion, er det vigtigt at forstå, at det ikke har været ensbetydende med et indbyrdes rendyrket hadeforhold mellem parterne. Snarere tværtimod var der en til tider varm hjertelighed og gensidig hjælpsomhed, der bl.a. kommer til udtryk ved de mange sammenkomster i forbindelse med fødselsdage, højtider, informationer, oversættelsesarbejder, udlån m.m.

Ligesom vore dages politikere kan have forskellige partifarver, og forhindre hinandens politiske agenda, og ringagte den stort, ligesådan kan de selvsamme politikere i flere tilfælde have et udmærket venskabeligt forhold ved siden af den politiske rivaliseren.

Så selvom hele scenariet i Østgrønland mellem Thalbitzer og missionens folk har haft nogle store agendamæssige uoverensstemmelser, som kan have affødt akavede situationer og en vis distancering, må der udvises stor forsigtighed med at overføre disse aspekter til det private, og ligeledes som udelukkende negative tilstande mellem parterne også hvad som går udover det private forhold. Det ses bl.a. ved at Thalbitzer til trods for sin lammende kritik af missionen i Østgrønland, samtidig skriver: "*Vort arbejde blev på bedste maade støttet ved Bestyrerens og de to missionærers hjælpsomhed og interesse*" (http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0019-PDF/gto_0019_67237.pdf).

11.2 Opholdet på sydvestkysten

Det kan siges at Thalbitzers kritiske facon og indædte kamp for at vise både den samtidige og den nutidige omverdenen en, i hans øjne storslået kultur, lykkedes i kraft af hans mange udgivelser om østgrønlandsk kultur. Hans ihærdige og vedblivende kritik af missionen og koloniseringspolitikken, blev dog samtidig enden for eventuelle fremtidige undersøgelser i Østgrønland. Det fik dog ikke Thalbitzer til at glemme sin interesse, idet han imidlertid, som nævnt, fandt et alternativ ved Kap Farvel i sommeren 1914, hvor hans arbejde alligevel i nogen grad kunne fortsætte. Thalbitzer måtte dog forskubbe sit interessedomæne til udelukkende at bygge på informationer fra de østgrønlandere som var emigreret fra Østgrønland, og i den henseende ikke længere var at betragte som fri eskimoer, da de levede en tilværelse som kristne (Thalbitzer, 1917: 10, 14).

Thalbitzer søgte da, at hjælpe disse folk til at bevare erindringen om deres gamle kultur, bl.a. ved at afspille optagelser for dem, som han havde optaget med sin fonograf under sit ophold i Angmagssalik, hvilket bragte store nostalgiske følelser samt varm glæde og taknemmelighed frem i dem. Thalbitzer noterer at afspilningen foregik fra en lille trækirkes gavlvindue, uden en eneste af de hundrede fremmødte protesterede. Derimod fik Thalbitzer en stor folkelig anerkendende tak efter hans afspilning (ibid: 27-28).

Thalbitzers eget ræsonnement vedrørende den store tilflytning af østgrønlandere fra østkysten til Kap Farvel distriktet, bunder da heller ikke i en tro på at det var kristendommen der var det primære tillokkende aspekt, men derimod de materielle gode der følger med en moderne civilisation i form af bl.a. jernknive, beklædningsgenstande, tobak og synåle (ibid: 20).

I forlængelse heraf afviser Thalbitzer fortællinger om, at der på østkysten herskede et åndsløs kulturliv og at samfundet var gennemsyret af mord og kannibalisme. I stedet for påpeger han, at der ikke findes et sted i Grønland, hvor kulturlivet har været så rigt, dygtigt og mangfoldigt.

Hvad mord og kannibalisme angår, nuancerer han billedet ved at mene til at mord blandt østgrønlanderne, må forstås i en kontekst lige med de islandske vikingers blodhævnsprincipper (ibid: 21-22).

Når Thalbitzer vælger at diskutere disse omstændigheder i forlængelse, af hans fremlagte synspunkter vedrørende den østgrønlandske indvandring til vestkysten, skal det muligvis forstås således, at østgrønlanderne ikke var flygtninge i den forstand. Blot rejste de, som en del af deres kultur og desuden var tilgangen til materielle goder den egentligt afgørende faktor.

3. Del:

12. Thalbitzer og Marcel Mauss

12.1 Thalbitzer og Mauss

For at forstå den måde Thalbitzer håndterer en væsentlig del af sit materiale fra Østgrønland på, synes det som en nødvendighed at perspektivere hans etnografiske optegnelser derfra, og hans deraf komne værk "*The Ammassalik Eskimo*" (anden halvbind af bind 2 – *Social Customs and Mutual Aid*), til den franske sociolog Marcel Mauss's (1872-1950) betydelige værker: *The Gift* – 1924 og *Seasonal Variations of the Eskimo* – 1905.

Det observationsmæssige og analytiske aspekt hos Thalbitzer finder nemlig, for en stor del, inspiration i grundelementer fra netop disse to værker af Mauss.

Tilsammen dækker Mauss to værker bl.a. over en emnekreds bestående af elementer såsom social morfologi i arkaiske og arktiske samfund, samt principper om gensidighed, ydelser og forpligtigelser. Sidstnævnte (principper) ment som den primitive solidaritet bag moralske, økonomiske og juridiske aspekter i et pengeløst samfund, og hvad i hvert fald angår eskimoerne også i et samfund uden en egentlig centralmagt.

Thalbitzer havde, som tidligere antydnet da også besøgt Marcel Mauss i Paris, og fået hjælp til udarbejdelsen af et *questionnaire* som skulle anvendes ved informantinterview i Ammassalik. Marcel Mauss var således en af de forskere, hvis indvirke kom til at have en helt essentiel betydning for udformningen af Thalbitzers videnskabelige syn på eskimokulturen ved Ammassalik. Dette kommer særligt til udtryk i det andet halvbind af bind to, *Social Customs and Mutual Aid*, fra *The Ammassalik Eskimo*, i kraft af den metode og struktur hvorigennem Thalbitzer anskuer, tolker og formidler Eskimoernes levevis på.

For at illustrere dette er det nødvendigt at gå ned i detaljen, og se på de enkeltheder og altså konkrete eksempler som udgør Mauss inspirerede elementer i Thalbitzers arbejde.

12.2 Seasonal Variations of the Eskimo

I *Seasonal Variations of the Eskimo* beskriver Mauss bl.a. den årstidscyklus, som gjorde sig gældende i eskimoiske samfund i den sene prækoloniale periode samt den tidlige kolonitid, og muligvis også endnu længere tilbage i tid.

Mauss forklarer, i hovedtræk, at den morfologiske udformning af disse samfund ændrer sig gennem årets løb, som resultat af årstiderne, og at dette sker sideløbende med fangstdyrenes årstidsbetingede bevægelsesmønstre (Mauss, 1979: 55).

Herfra konstruerer Mauss en overordnet inddeling af eskimoernes social – og samfundsmorfologi i henholdsvis sommergruppen og vintergruppen, og sætter dem i forhold til de adfærdsmønstre, som der affødes i henhold til socialt liv, juridiske aspekter, det religiøse liv m.v. (ibid: 46-49, 76-77).

I denne todelte morfologi, beskriver Mauss vinteren som den årstid, hvor eskimoerne samles og opholder sig i mindre tørvehytter og i de store fælleshuse (qashe). Her finder der en markant form for udveksling sted, ceremonier og ritualer af forskellig karakter samt en markant og nøje afstemt deling af føden ud fra altruistiske principper, der tilgodeser gruppen frem for fangeren/individet (ibid: 71-72, 75).

I sommerperioden lever eskimoerne mere spredt, idet de tager ud til forskellige afsidesliggende fangstpladser, og opholder sig der i små familiegrupper i deres skindtelte. Om vinteren samles de atter igen, med de øvrige familiegrupper, centreret omkring langhuset, og altså i et mere samlet beboelsesmønster end sommerens spredte beboelse (ibid: 46-49, 57, 76-77).

Marcel Mauss beskriver med *Seasonal Variations of the Eskimo* en årstidsbaseret todelte socialmorfologi, hvor gruppen/gruppedynamikken i vintersæsonen danner grundlag for både nytænkning, idéer og tradition og derved genererer rituelt og religiøst liv, ægteskabsaftaler m.m. Fænomener som igen skaber sociale bånd og sammenhold og bl.a. fører til indgåelse af aftaler af økonomisk og juridisk karakter, og om forpligtigelser i forhold til gensidig hjælp. Herunder fangstdelingsprincipper som er med til at sikre overlevelse i de eskimoiske samfund (se bilag 2).

12.3 Gaven

I sin bog, *Gaven*, arbejder Mauss bl.a. med fænomenet "totale ydelser" (i sin mere avancerede form også kaldet "potlach"). Mauss beskriver det som et system der indebærer tre forpligtigelser. Nemlig at give, at modtage og at gengælde. Han finder dette fænomen udbredt i flere primitive, arkaiske og pengeløse samfund, og ser det som nerven i det økonomiske, juridiske, sociale og moralske og religiøse liv m.v. (samlet betegnet "totale sociale fænomener"). F.eks. påpeger han, at det at undlade at invitere eller afslå at tage imod, kan anses som en form for krigserklæring. Forstået således at man ved sin undladelse afslår alliance og fællesskab (hos eskimo mht. bl.a. sult) (Mauss, 2000; 14, 26-28, 58-60, 66, 89). Systemet kan dermed ses som en vigtig faktor og betingelse for opretholdelsen af samfundstilstande, som sikrer at alle får del i samfundets goder og undgår ubehagelige konfrontationer.

Ligeledes ses der hos flere eskimoiske folkefærd også en slags taksigelsesceremonier, hvor man efter en slags gaveudvekslingsbaserede festivaler mennesker imellem, spreder resterne fra festmåltiderne for vinden eller kaster dem i havet. Man giver dem derved tilbage til deres oprindelsessted. Dette gjort ud fra den tanke, at f.eks. de byttedyr man nedlagt gennem årets løb vil vende tilbage igen året efter. Derved har man sikret sig mod misfangst og sult, og set i et religiøst øjemed har man sikret sig ved et gaveoffer til guderne eller ånderne (Mauss, 2000: 28-29, 62; Thalbitzer, 1941: 640, 646).

Mauss går langt videre i sine beskrivelser og teorier, men en af hans grundidéer synes at være at vise, den ligevægt og balance, som affødes i samfund som resultat af et system af totale ydelser som beskrevet ovenfor. Dette illustrerer han bl.a. ved en recitation af et gammelt maori-ordsprog: "*Giv lige så meget, som du modtager, og alt vil være godt*". Dvs. en fordeling og udjævning af goder med henblik på at nå en ligevægt i samfundet af optimal karakter for både den enkelte og for flertallet jf. primitiv solidaritet (Mauss, 2000: 96).

I dele af sin bog *Gaven* beskriver Mauss altså et system, der bl.a. sikrer at alle i et givent samfund/fællesskab bliver tilgodeset, således at sult og fattigdom i nogen grad forbygges. Men også et system hvori forpligtigelser lægger til grund for alliancedannelse, der skaber fred og sammenhold både individerne imellem og grupperne imellem.

12.4 Primitiv solidaritet

Tanken om primitiv solidaritet og gensidighed (reciprocity og mutual aid), som er de betegnelser Mauss og Thalbitzer, i et samlet billede synes at bygge deres sociokulturelle/strukturelle teorier på, hvad angår samfund af arkaisk, tidlig eller primitiv karakter, er som vist ovenfor, temmelig sammenfaldende (Thalbitzer, 1941; 642-43).

Efter inspiration fra Durkheim, synes Mauss at foretrække termen kohæsion, *cohésion* (sammenholdskraft), som en overordnet betegnelse for sine beskrivelser og teorier omhandlende det sociale liv i de samfund, hvor pengeøkonomien ikke havde gjort sit indtog. Med kohæsion menes det sammenhold, blandt enhederne i samfundet, der danner grundlag for solidaritetsbånd og gensidighed via bl.a. exogami og udveksling hvoraf stærke alliancebånd opstår og på pragmatisk vis forgrener sig udi samfundet. Mauss så denne sociale kohæsion som ganske fundamental (Allen, 2000: 62-66).

I lighed hermed skriver Thalbitzer, om østgrønlandernes fangstdelingsprincipper: *"This family sharing evidently forms the foundation of the Eskimo communism"* (Thalbitzer, 1941; 645).

Bemærkelsesværdigt er det, at også Mauss bruger betegnelsen, kommunisme, om det eskimoiske samfund, når han beskriver de daværende delingsprincipper og udvekslings principper. Således skriver Mauss herom: *"This economic communism of winter is strikingly parallel to the sexual communism during this same season; it shows, once more, the degree of moral unity that the Eskimo community attains at this time"*(Thalbitzer, 1941; 618; Mauss, 1979: 73).

Med ordet (eskimoisk)kommunisme henvises der her ikke direkte til en gennemgribende politisk kommunisme, som den der kendetegner Rusland og Kina i mellemkrigsårene. Derimod henvises til aspekter i eskimokulturen, som bærer præg af lighed og solidaritet, og som i visse henseender tåler sammenligning med kommunismens tanke om fællesskab m.v. Mauss mener dog at både overdreven generøsitet samt kommunismen er skadelige for individet såvel som for samfundet. For Mauss vil det være både optimalt og gørligt at vende tilbage til det arkaiske, hvor glæden ved at give i offentlighed, udvise mere gæstfrihed, uegennyttighed og korporativ solidaritet står som grundelementerne i et idealsamfund (Sørensen, 2009: 86-87).

Thalbitzer mente, at det sociale styredes via et gensidigt samvirke i kontrast til socialdarwinismens opfattelse af det sociale liv som en kamp af alle mod alle (Oreskov, 2012: 201).

12.5 Thalbitzer, Mauss og det sociale aspekt – diskussion, perspektivering og opsummering af kapitlet

De Mauss inspirerede elementer som kan findes i Thalbitzers arbejde fra Angmassalik, omhandler særligt det sociale aspekt. Ligesom Mauss koncentrerer Thalbitzer sig her om at beskrive og forklare de sammenhænge der lægger til grund for udformningen af den sociale struktur.

Således opstiller Thalbitzer skematisk en oversigt over eskimoernes fangstdelingsprincipper, hvor det fremgår hvordan f.eks. en nedlagt sæl fordeles efter en hierarkisk orden udi fangerens familie og svigerfamilie. Et system der, som også Mauss antyder, sikrer at alle får en andel (Thalbitzer, 1941: 646; Mauss, 2000: 58-60).

Ligeledes belyser Thalbitzer de regelsæt der gør sig gældende, østgrønlænderne imellem, i forhold til at give en gave, og nævner også at man som modtager af en gave forventes at gengælde denne (Thalbitzer, 1941: 641).

Desuden fremstiller Thalbitzer også eksempler fra sine data, hvori offergaven indgår, idet han beskriver hvordan østgrønlænderne senest tre dage efter at have skudt en sæl, ser sig nødsaget eller forpligtiget til at kaste dens kranium tilbage i havet, således at der altså ikke fjernes noget fra havet uden at det gives igen, idet fangstdyrets sjæl på denne måde kommer tilbage til sit oprindelsessted. Ved at dette ritual udføres, sikrer fangeren sig samtidig en vis kontrol over dyrets sjæl (Thalbitzer, 1941: 640, 646). Angående tingenes kraft skriver Thalbitzer, at der i ting, ejet af en person, bor sjæl sådan som østgrønlænderne opfatter det. Måske endda en del af ejerens sjæl. Videregiver han sin ejendom til en anden person stimuleres hans samvittighed hvilket nødvendigvis påvirker det sociale mønster i gruppen (Thalbitzer, 1941: 640). Man kan således forestille sig den gensidige respekt og det gensidige ansvar der følger med at give og modtage i det østgrønlandske samfund. Dette aspekt synes at kunne vidne om at der i de ting som udveksles eksisterer en egenskab, der som Mauss beskriver det, tvinger gaverne til at cirkulere, til at blive givet og gengivet. Og som det også gør sig gældende i eksemplet med sælen, hvis sjæl i symbolsk forstand også returneres til havet i kraft af at sælens kranium kastes i tilbage i havet (Mauss, 2000: 62).

Hvad angår det juridiske nævner Thalbitzer, at tyveri f.eks. kun nævnes såfremt den stjalne genstand har en ganske særligt betydning for den retmæssige ejer. Såfremt det er tilfældet vil ejeren i de fleste

tilfælde håne eller latterliggøre gerningsmanden i andres påhør, og derved er en slags kompensation for det tabte opnået i form af en slags ærekrænkelse. I mere yderligtgående tilfælde, dette gælder ikke blot tyveri, men i hovedregelen enhver større uoverensstemmelse, må en trommestrid/sangduel afgøre sagen (Thalbitzer, 1941: 639). Dette kan forstås som elementære anordninger, med det formål at større kriser afværgedes, således at en voldsspiral af hævn drab søgtes forebygget.

Således skabes der særlige sociale bånd i samfundet byggende på forpligtelser med rod i ansvar og gensidighedsprincipper som grundlag for opretholdelsen af tilstande der ikke kun sikrer individets overlevelse, men gruppens. I et lille isoleret samfund som det østgrønlandske ved Angmassalik, synes gruppens beståen i markant grad også som et ultimativt *must* for individets, da faktorer såsom formering/reproduktion samt en, til tider, utilregnelig fødekilde medvirker til ganske skrøbelige og sårbare forhold, som kun synes at kunne realiseres og afhjælpes i kraft af gruppens sammenhold. Thalbitzers analytiske anskueliggørelse, beskrivelse og observation af østgrønlandernes levevis, udi de netop gennemgåede sociale aspekter, synes for en stor del at have sin rod i en stærk inspiration af Mauss arbejde. Mauss må altså anses som en vægtig inspirationskilde for Thalbitzer, og for formdannelsen af dennes intellektuelle karakter.

Ser man på gavelogikken, står den i mange henseender i kontrast til "kapitallogikken", hvorfor ordet, eskimoisk kommunisme, kan virke besnærende. Thalbitzers tilgang til moderniseringen, eller udskiftningen, af grønlandernes samfundsstruktur som en omstyrtning af et allerede nøje tilpasset og velfungerende system, er da også ganske givet en faktor, der helt fundamentalt har sit ophav i et primitivistisk tankesæt. Et tankesæt der, i sin yderligste form, udviklede sig til nærmest at være stærkt proeskimoisk. Således afslutter Thalbitzer et brev dateret d. 23/02-1947 til sin kollega og efterfølger, Erik Holtved: "*Inuitracen har et forspring, den hvide race går vel sin undergang i møde, og verden som helhed bör >>eskimoiseres<<. Ønskedröm!*" (Redaktionen for tidsskriftet Grønland, 2002: 148-50). Det bør dog nævnes at Thalbitzer allerede i 1894, hvor han som nævnt, vandt Københavns Universitets guldmedalje for en filologisk afhandling om *Autoritetsforholdets Væsen og etiske Betydning* allerede dengang synes at være i oprør mod den kristne guds autoritet i et forsvar for den menneskelige etik (Høiris, 2009: 219).

13. Konklusion/opsummering

I min indledning satte jeg mig for at undersøge den fremgangsmåde og de omstændigheder, hvorved Thalbitzers videnskabelige udviklingsforløb udformedes med særligt fokus på perioden frem mod, under og i tiden umiddelbart efter opholdet i Angmagssalik 1905-06.

Jeg redegjorde for den deskriptive, analytiske og konkluderende metode hvorved jeg ville behandle det aktuelle materiale.

Jeg fortsatte herfra med at definere rammerne for en intellektuel biografi, og præciserede dermed igennem hvilken optik, at dette udviklingsforløb ville blive belyst og anskuet.

Videre fulgte en kort introduktion og præsentation af Thalbitzers levnedforløb, og et oprids af hans vægtigste publikationer, samt en indramning af disses mere overordnede emnekreds, med det samlede formål, at danne en forståelsesmæssig baggrund for personen/forskeren (Thalbitzer), og hans videnskabeligt litterære produktion og videnskabelige arbejde generelt.

Det blev klart at Thalbitzers hovedinteresse, hvad angik grønlandske forhold, snart skulle vise sig, at blive koncentreret omkring østgrønlandske forhold, idet Thalbitzer interesse for "det primitive", havde de bedste studiemæssige muligheder her i kraft af stedets isolerede lokalitet og den deraf sene kolonisering.

Der tegnede sig desuden et billede af, at Thalbitzers grønlandske interessefelt bredte sig udover mange forskellige emner vedr. det Grønland og det grønlandske. Heriblandt både det sproglige, politiske og etnografiske m.v.

Dette gjaldt ikke kun for Østgrønland, men for hele den samlede udefrakommende tilgang til Grønland. Hans hovedværk "The Ammassalik Eskimo" er dog baseret på hans hovedinteressefelt nemlig Østgrønland.

Ved en gennemgang og skitsering af samtiden og samtidens forskningsmiljø, kunne det udledes, at det periodemæssige tidspunkt for Thalbitzers virke i begyndelsen af 1900-tallet og de efterfølgende år, var en periode med store samfundsmæssige ændringer. Som bl.a. et resultat af systemskiftet i 1901 i Danmark begyndte nye strømninger at nå Grønland, hvilket bevirkede at grønlandsdebatten intensiveredes og magtstrukturen ændredes. Med styrelsesloven af 1908 adskiltes styrelsen af Grønland og Den kongelige grønlandske Handel.

Med kirkeloven af 1905 i Grønland blev kristendommen en yderligere integreret faktor i Vestgrønland. Loven indbefattede nemlig både kirke, skole og et udvidet præsteskab.

Den nye struktur og de nye tiltag på vestkysten, der nu ikke længere betragtedes som missionsmark, men som en kristnet region, gjorde sig dog ikke gældende på østkysten endnu, da missionen der endnu var ganske ung.

Ikke desto mindre var målet klart for Østkysten. 200-året for Hans Egedes landing, 1921, nærmest skulle stå som symbol for den fuldendte kristningsproces af østgrønlanderne.

Thalbitzer som var dybt uenig i både missionen kirkeloven, den danske grønlandspolitik og grønlandsdesignet generelt, kommunikerede sin indignation via pressen ud til den danske befolkning. I den hjemmelige forskningskreds skilte Thalbitzer sig væsentligt ud fra mængden. Dette skete dels i kraft af hans indædte missionskritik og hans internationale berøringsflade rent forskningsmæssigt. Han opnåede både internationale og nationale anerkendelser, men kom dog i gevaldigt clinch med både folk fra Nationalmuseets samt en del af folkene fra de grønlandsorienterede kristenmissionske kredse.

De kontaktflader som bidrog til Thalbitzers videnskabelige dannelsesvej og udvikling, synes at have relateret sig til forskellige personer med relation til grønlandske forhold af forskellig art.

Deres indvirkning på Thalbitzer, og den vej han fulgte, står kun delvis beskrevet i kildematerialet, må for en del belaves skønmæssige betragtninger set i lyset af konstaterede fakta.

Det står dog klart at Thalbitzers inspirations – og informationskilder er mange og mangeartede, og at Thalbitzer formåede, at lokalisere, uddrage og samle en stor mængde viden og omsætte det i en praktisk virkelighed og desuden formidle denne viden via videnskabelige publikationer – og kongresser m.v.

Vedrørende Thalbitzers ophold i Angmagssalik fandt jeg frem til, at han allerede forinden sin ankomst, rent studiemæssigt, var særligt fascineret og interesseret i forhold der omhandlede naturfolk helt generelt, samt de aspekter af naturfolks kultur som kan betragtes som immaterielle.

Her var det særligt folkloren, sproget, og den før-kristne sociale struktur som synes at være særligt tungtvejende interesseområder.

Med denne baggrund blev Thalbitzers indignation og skuffelse ikke mindre, da han ankom til Vestgrønland for første gang, og måtte indse, at han at var landet på den forkerte side af kysten, såfremt målet for hans interessefelter skulle have virkelig tyngde.

Dette førte ham i 1905 til østkysten, hvor skuffelsen over at se den også her spirende vestlige indflydelse, atter greb ham.

Den harme der måske på forhånd havde ligget latent i Thalbitzer antændtes nu sideløbende med, at han med største flid skyndte sig at dokumentere de levn der var tilbage af den gamle eskimokultur. På den måde blev ikke alene eskimokulturen objekt for Thalbitzers forskning, men også den koloniale og missionsprægede indvirkning blev et markant område for Thalbitzers arbejde.

I arbejdet med at dokumentere og analysere grønlændernes "prækoloniale" levevis, hentede Thalbitzer i særlig høj grad inspiration og metodik fra den franske sociolog, Marcel Mauss, hvilket medførte en så stærk inspiration i store dele af hans analytiske tilgang, at den nærmest fungeret som accelerator for Thalbitzers primitivistiske holdning.

På trods af at Thalbitzers stor uvurderlige dokumentation, synes hans navn og arbejde aldrig at have givet genklang i eftertiden på niveau med f.eks. Knud Rasmussen og da heller ikke i datiden. Det kan der findes mange årsager til. Her var jo tale om to vidt forskellige personligheder, hvis ophold og/ekspeditioner, i mange henseender, også tog sig vidt forskelligt ud.

Med sine farefulde ekspeditioner, sin dansk-grønlandske og sin baggrund opnåede Knud Rasmussen nærmest national heltestatus, og er i dag husket og kendt af mange.

Helt det samme kan ikke siges om Thalbitzer. På trods af det store stykke unikke videnskabelige arbejde som Thalbitzer leverede, synes hans østgrønlandsprojekt at lide under en manglende gennemslagskraft. Thalbitzer prøvede at samle *det hele* i sit arbejde. Dvs. alle aspekter af den østgrønlandske kultur og levevis, og samtidig forholdte han sig kritisk til "kulturmødets" indvirkning på den oprindelige befolkning. Men projektet var nærmest forkert. Samtidens Danmark synes ikke parat til at modtage Thalbitzers facon og metode. Hvorfor blev han ellers glemt af den brede kreds? Knud Rasmussen blev jo husket.

Thalbitzer var forud for sin tid og vil således altid være bagud.

På trods af at Thalbitzer fortsatte sit arbejde med de østgrønlandske eskimoer, i Sydgrønland, i tiden efter ekskluderingen fra Østgrønland, og desuden publicerede en stor del af sit indsamlede materiale, var det som om han med tiden resignerede.

Hans sidste publikation i forbindelse med The Ammasalik Eskimo blev aldrig færdiggjort og publiceret, og Thalbitzer blev mere sat i stillingen ved studierne for eskimologi ved Københavns Universitet, og var dermed i også mere bundet til at blive i København.

Årsagen til Thalbitzers resignation skal formentligt findes i, at nødvendigheden krævede det. Han blev med andre ord forhindret af institutionelle årsager, og til sidst opgav han nærmest sit projekt.

Hvad samtiden så som kulturmøde, kristning og udviklingsarbejde, så Thalbitzer som et kulturelt folkemord. En sådan tilgang kunne samtiden ikke bære og portene blev lukket for Thalbitzer, som dermed stod tilbage som den forkerte mand på det forkerte tidspunkt.

I tiden efter koloniseringen af Østgrønland steg befolkningstilvæksten som bekendt drastisk. Dels som resultat af vestligt influerede levevilkår med fødevareforsyning, medicin m.m. Dels som et resultat af en større opblanding med europæere og vestgrønlandere. Forøgede levevilkår er dog ikke nødvendigvis lig med forøgede livskvalitet for alle. De skal helst følges ad.

Den gamle kultur forsvandt, og skønt Thalbitzers projekt i dag er et stykke videnskabshistorie, som for mange er ukendt, så er det den mest omfattende dokumentation til dato, der er nedfældet om disse nu forsvundne tider.

Litteratur

Allen, N.J.

2000 *Categories and Classifications – Maussian Reflections on the Social*. First Published in 2000 by Berghahn Books. 1. Mauss, Marcel, 1872-1950. 2. Ethnology-Philosophy. 3. Classifications. I. Title. II. Series. Printed in the United States.

Egede, H.P.

1722 Relationan gaaende dend Dessen med dend Grønlandske Mission i *Meddelelser om Grønland*. Bind LIV (54). Udgivne af Kommissionen for Ledelsen af de Geologiske og Geografiske Undersøgelser i Grønland. København, C.A. Reitzel, Boghandel 1925.

Fortescue, M.

1995 Thalbitzers og Holtveds betydning for eskimoisk lingvistik i *Tidskriftet Grønland – Forskning i Grønland tusaat 2-3/95*. Det Grønlandske Selskab.

Gad, F.

1946 *Grønlands Historie – En oversigt fra ca. 1500 til 1945*. Det grønlandske selskabs skrifter 14, i kommission Ejnar Munksgaards Forlag – København 1946. Bogtryk: Nordlunde, København.

Gad, F.

1976 *Grønlands Historie 3, 1782-1808*. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck A/S 1976. Trykt i Krohns Bogtrykkeri, København.

Graah, W.A.

1932 *Undersøgelses-Reise til Østkysten af Grønland – efter kongelig befaling udført i aarene 1828-31*. Printed in Denmark. Gyldendals Forlagstrykkeri, København. Gyldendalske Boghandel – Nordisk Forlag – København – MCMXXXII.

Gulløv, H.C.

1995 Lyde og billeder fra fortiden. i *Tidskriftet Grønland – Forskning i Grønland tusaat* 2-3/95. Det Grønlandske Selskab.

Gulløv, H.C. mfl.

2007 National Museet og historien om verdens største arktiske samling i *Nationalmuseets arbejdsmark 1807-2007*. Nationalmuseet og forfatterne. Printed in Denmark 2007. Billedbehandling og tryk: Narayana Press. Udgivet af: Nationalmuseet, Frederiksholm Kanal 12, 1220 København K.

Hastrup, K.

2010 *Vinterens Hjerte – Knud Rasmussen og hans tid*. 2010 Kirsten Hastrup og Gads Forlag. Repro: Narayana Press, Gylling. Tryk: Book Print A/S. 1. Udgave, 1. oplag.

Oreskov, Claus

2012 Polar Etnografiens Helte i *Slædesporet* nr. 32 august 2012 9. årgang. Knud Rasmussen Selskabet.

Holm, G.

1887 *Den østgrønlandske Expedition*, udført i Aarene 1883-85 under Ledelse af G. Holm. Anden del, Ethnologisk Skizze af Angmagsalikerne. Kjøbenhavn. Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri (F. Dreyer). 1888.

Holm, G. og Petersen, J.

1921 Angmagssalik Distrikt i *Meddelelser om Grønland 1921*. Bind LXI. Udgivne af Kommissionen for Ledelsen af de Geologiske og Geografiske Undersøgelser i Grønland. København, C.A. Reitzel, Boghandel 1921.

Holtved, E.

1958 William Thalbitzer 15. februar 1873-18. september 1958 i *Tidskriftet Grønland* årg. 1958, nr. 12. Det Grønlandske Selskab.

Høiris, O.

2009 *Grønland – en refleksiv udfordring*. Forfatterne og Aarhus Universitetsforlag 2009. Trykt på Arctic Volume 100g hos Special-Trykkeriet Viborg a-s. Printed in Denmark 2009.

Jull, A. og Nielsen, H.F.

1989 Otto Jespersen – Facets of his Life and Work i *Studies in History of the Language Sciences* 52. John Benjamins Publishing Company.

Kleivan, I.

1995 William Thalbitzer og Erik Holtved i *Tidskriftet Grønland – Forskning i Grønland tusaat* 2-3/95. Det Grønlandske Selskab.

Koch-Olsen, I.

1968 *Danmarks Kulturhistorie –tiden efter 1600*. Bind 2. Viggo Møller Reproduktion, Grafisk institut A/S. København MCMLXVIII.

Lauring, P.

1998 *Palle Laurings Danmarkshistorie*. Copyright Bodil Lauring og Forlaget Sesam, 1998. Trykt hos Nørhaven A/S, 1998. 1. bogklubudgave, 1. oplag. Udkom første gang på Carit Andersens Forlag 1968. Printed in Denmark 1998.

Lindow, H.

1929 Trade and Administration in Greenland I *Greenland – The Colonization of Greenland and its History until 1929*. Volume III. Published by The Commission for the Direction of the Geological and Geographical Investigations in Greenland. Copenhagen C.A. Reitzel Publisher. London Humphrey Milford, Oxford University Press. 1929.

Mauss, M.

1979 *Seasonal Variations of the Eskimo*. Presses Universitaires de France 1950. This translation first published in 1979 by Routledge & Kegan Paul Ltd 39 Store Street, London WC1E 7DD. Printed in Great Britain by Ebenezer Baylis and Son Ltd.

Mauss, M.

2000 *Gaven – Gaveudvekslingens form og logik i arkaiske samfund*. Udgivet første gang i l'Année Sociologique, secondsérie, 1923-24, t.I. Presses Universitaires de France 1950. Trykt hos Olesen Offset Viborg. Printed in Denmark 2000.

Mikkelsen, E.

1950 Østgrønland i Grønlandsbogen II. Udgivet i samarbejde med Det Grønlandske Selskab. J.H. Schultz Forlag 1950.

Müller, I.

1995 Thalbitzers ufuldendte livsværk i *Tidskriftet Grønland – Forskning i Grønland tusaat 2-3/95*. Det Grønlandske Selskab.

Ostermann, H.

- 1929 The History of the Mission I *Greenland – The Colonization of Greenland and its History until 1929*. Volume III. Published by The Commission for the Direction of the Geological and Geographical Investigations in Greenland. Copenhagen C.A. Reitzel Publisher.
London Humphrey Milford, Oxford University Press. 1929.

Petersen H.C.

- 1991 Danmarks styrelse af Grønland i *Grønlændernes Historie fra urtiden til 1925*.
Namminersornerullutik oqartussat/Atuakkiorfik, Nuuk 1991. Produktion Atuakkiorfik.
Printed in Denmark.

Petersen, J.

- 1957 Ujuâts Dagbøger – Østgrønlændernes Sagn og Fortællinger i *Det Grønlandske Selskabs Skrifter XIX*. Samlet af Gustav Holm i 1884-85. På ny udgivne ved William Thalbitzer. Det Grønlandske Selskab 1957.

Petersen, K.

- 1969 *Danmarkshistoriens Hvornår Skete Det*. Petersen o.a. 5. udgave. Copyright 1969 by
Politikens Forlag, Vestergade 26, 1456 København K.

Petersen, R.

- 1995 Thalbitzers og Holtveds undervisning på Københavns Universitet i *Tidskriftet Grønland – Forskning i Grønland tusaat2-3/95*. Det Grønlandske Selskab.

Rasmussen, K.

- 1906 *Under Nordenvindens Svøbe*. København og Kristiania. Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag. Forlagets Bogtrykkeri 1906.

Redaktionen for tidsskriftet Grønland

2002 Verden bør som helhed eskimoiseres i *Tidsskriftet Grønland* årg. 2002, nr. 1. Det Grønlandske Selskab.

Rosing, C.

1906 Østgrønlænderne, Tunuamiut – Grønlands sidste Hedninger i *Det Grønlandske selskabs Skrifter XV*. I Kommission, Ejnar Munksgaards Forlag, København MCMXLVI.

Rüttel, F.C.P.

1917 *Tiaar blandt Østgrønlands Hedninger*. Dagbog fra Angmagssalik af F.C.P. Rüttel. Udgivet paa foranledning af Kirkeministeriet ved Louis Bobé. Gyldendalske Boghandel, København og Kristiania MDCCCCXVII.

Sandgreen, O.

1991 Kirke og skole i *Grønlændernes Historie fra urtiden til 1925*.
Namminersornerullutik oqartussat/Atuakkiorfik, Nuuk 1991. Produktion Atuakkiorfik.
Printed in Denmark.

Schultz-Lorentzen, C.W.

1929 The Educational System of Greenland I *Greenland – The Colonization of Greenland and its History until 1929*. Volume III. Published by The Commission for the Direction of the Geological and Geographical Investigations in Greenland. Copenhagen C.A. Reitzel Publisher. London Humphrey Milford, Oxford University Press. 1929.

Skydsbjerg, H.

1999 *Grønland – 20 år med hjemmestyre*. Forlaget Atuagkat. Tryk: Specialtrykkeriet Viborg.

Sonne, B.

1995 Eskimokulturens oprindelse som >>joker<< i *Tidskriftet Grønland – Forskning i Grønland tusaat 2-3/95*. Det Grønlandske Selskab.

Sveistrup, P.P. og Dalgaard, S.

1954 Det danske styre af Grønland 1825-1850 i *Meddelelser om Grønland*. Bd. 145, nr. 1. Udgivne af Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland. København, C.A. Reitzels Forlag. Bianco Lunos Bogtrykkeri A/S 1945.

Sørensen, A.

2009 Marcel Mauss: Kvinder, høfligheder og talismaner: Gaven som fuldstændig social kendsgerning i *Tradition og Fornyelse – En problemorienteret teoriehistorie for sociologien*. Forfatterne og Aalborg Universitetsforlag 1. oplag Toptryk Grafisk ApS.

Thisted, K.

2004 >>Tamme, fromme, evrobæstiske<< i *Tidskriftet Grønland årg. 2004, nr. 7*. Det Grønlandske Selskab.

Thisted, K.

2005 *Grønlandsforskning – Historie og Perspektiver*. Udgivet 2005 af Det grønlandske Selskab. Sats og tryk: Gullanders Bogtrykkeri a-s.

William Thalbitzer:

Thalbitzer, W.

1908 Danmarks Røgt af Grønlandernes Kultur i *dagbladet Politiken*. 9.1. 1908. Politikens Kronik.

Thalbitzer, W.

1914 The Ammassalik Eskimo. First part i *Meddelelser om Grønland* bd. 39 *G. Holm's Expedition in 1883-85 and G. Amdrup's Expedition in 1898-1900*. Udgivne af Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland. København, Copenhagen. C. A. Reitzels Forlag. Printed by Bianco Luno 1914.

Thalbitzer, W.

1917 *Hos Östgrönländerne i Grönlandssydfjorde, nærmest Kap Farvel, sommeren 1914*. Foredrag holdt i Svenska sällskapet för antropologi och geografi d. 17. marts 1916. ur Ymer, Tidskrift utgiven af Svenska sällskapet för antropologi och geografi årg. 1917, H 1. Centraltryckeriet Stockholm 1917.

Thalbitzer, W.

1923 The Ammassalik Eskimo. Second Part, First Half-Volume I *Meddelelser om Grønland* bd. 40, nr. 1. Hjalmar Thuren: *On the Eskimo Music in Greenland*, nr. 2. W. Thalbitzer and Hj. Thuren: *Melodies from East Greenland*, nr. 3. William Thalbitzer: *Language and Folklore*. Udgivne af Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland. København, Copenhagen. C. A. Reitzels Forlag. Printed by Bianco Luno 1923.

Thalbitzer, W.

1925 Franz Boas i København i *dagbladet Politiken* 16/10-1925.

Thalbitzer, W.

1933 60 år, Provst Schultz-Lorentzen – Grønlandsfilolog – Lektor i grønlandsk i *dagbladet Politiken*. 14/11-1933.

Thalbitzer, W.

1941 The Ammassalik Eskimo. Second Part, Second Half-Volume i *Meddelelser om Grønland* bd. 40, nr. 4. *Social Customs and Mutual Aid*. Udgivne af Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland. København, Copenhagen. C. A. Reitzels Forlag. Printed by Bianco Luno 1941.

Arkivmateriale

William Thalbitzers fotoalbum KNK0732X1F001.tif - KNK0732X1F200.tif Grønlands Nationalmuseum

William Thalbitzers dagbog 1905-06 for Østgrønland (maskinskrevet udgave forarbejdet ved Birgitte Hertz juni 1950).

1982 Eskimologen William Thalbitzer 1873-1958. Privatarxiv nr. 6424. Med tillæg af Familien Thalbitzer Arkivnr. 6422. Rigsarkivet 1982.

Internet

http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Samfund,_jura_og_politik/Samfund/Etnograf/William_Thalbitzer

<http://dendigitalebyport.byhistorie.dk/koebstaeder/by.aspx?koebstadID=11>

http://icmm.ku.dk/klinikken/historie/Soeren_Hansen

http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Kirke_og_tro/Gr%C3%B8nlandsmission%C3%A6r/Chr._Rasmussen

<https://www.kulturarv.dk/kid/VisKunstner.do?sessionid=50B5A7536B60A802FC8FA74C0826E54B?kunstnerid=5406>

<https://tidsskrift.dk/index.php/geografisktidskrift/article/view/39356/75912>

http://www.denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Sprog/Sprogforskeres_biografier/Jens_Otto_Harry_Jespersen?highlight=otto%20jespersen

http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Sundhed/L%C3%A6ge/S%C3%B8ren_Hansen?highlight=s%C3%B8ren%20hansen

http://www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Kunst_og_kultur/Litteratur/Forfatter/Henrik_Lund

http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Etnologi/Etnografer,_etnologer_og_kulturhistorikere/Franz_Boas

http://www.denstoredanske.dk/Rejser,_geografi_og_historie/Folkeslag/Etnografiske_termer/amerikanist?highlight=amerikanist

http://img.kb.dk/tidsskrift/pdf/gto/gto_0034-PDF/gto_0034_67714.pdf

http://img.kb.dk/tidsskrift/pdf/gto/gto_0030-PDF/gto_0030_68114.pdf

http://img.kb.dk/tidsskrift/pdf/gto/gto_0019-PDF/gto_0019_67237.pdf

<https://www.kulturarv.dk/kid/VisWeilbach.do?kunstnerId=5406&wsektion=alle>

http://www.denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Filosofi/Filosofi_i_1800-_og_1900-t./Filosoffer_1800-t._-_Tyskland_-_%C3%98strig_-_Schweiz_-_biografier/Friedrich_Wilhelm_Nietzschehttp://holberg.nu/Groenlaender-Jeppe.htm#Holberg:Epistel_nr.350;

http://www.denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Litteratur/Dansk_litteratur/1700-1800/Ludvig_Holberg

Bilag

1. Thalbitzers fotoalbum.
2. Seasonal variations – illustration.

William Thalbitzers fotoalbum

I fotoarkivet på Grønlands Nationalmuseum er en større mængde af William Thalbitzers fotografier fra Østgrønland og Sydgrønland opmagasineret i et slidt gammelt fotoalbum.

Det drejer sig mere specifikt om billeder fra Thalbitzers ophold i Angmagssalik-området og omegnen i Østgrønland 1905-06, samt fra hans tid i Sydvestgrønland ved Nanortalik i 1914 efter ekskluderingen fra Angmagssalik.

Derudover rummer albummet også nogle billeder fra forskellige lokaliteter på vestkysten og enkelte fra København.

Jeg har valgt at indscanne samtlige af disse fotografier og overføre dem til DAM- programmet (*Digital Assets Management system*) "Cumulus", hvor jeg har indskrevet de oplysninger i form af f.eks. navne, stednavne, beskrivelser og årstal, som er anført i albummet eller bagpå selve fotografierne. Nogle af dem er kommenteret af Thalbitzer selv (se vedlagte PDF-fil: "Bilag 1 – ThalbitzerFotos", som der er linket til via SkyDrive i samme mail som selve hovedopgaven er vedhæftet).

Jeg skal her ikke gå i dybden med hver enkelt af disse fotos, men vil blot kommentere lidt overordnet og komme med enkelte eksempler. Derudover har de til gavn at supplere min opgave rent generelt, for derigennem at lade læser få visualiseret dele af det i opgaven nævnte og hvad derudover illustreres gennem denne lille fotosamling.

Fotosamlingen består af en hel del portrætfotos af østgrønlandere, deres udseende og deres beklædning og udsmykning. Kontrasten bliver størst når man sammenstiller billederne af storfangeren Kooitse (KNK0732X1F002) i bar overkrop og med langt hår samt den traditionelle prydelse på overarme og hoved (men paradoksalt nok med bukser af importeret tekstil) og ligeledes den tatoverede kvinde med tatoveringer og traditionel udsmykning og kun iført skindbukser med billederne af østgrønlandere ved Nanortalik KNK0732X1F133-36. Sidstnævnte hvor mændene har kortklippede frisurer og begge køns beklædning overvejende består af importerede materialer. Heri afspejles den store kulturelle omvæltning, som østgrønlanderne på knap to årtier underlagdes eller underlagde sig såvel åndeligt/mentalt som materielt. Ser man yderligere på Grønland som helhed, forstærkes den store kontrast yderligere med billedet af den fattige dreng fra Godthåb (KNK0732X1F185). Fra det glade naturbarn, østgrønlandsk pige (KNK0732X1F006), til den sørgeligste pjalt synes en sammenstilling af de to fotos at udtrykke.

På flere af fotoerne har Thalbitzer foreviget traditionelle bosteder, boliger (indvendigt såvel som udvendigt), vinterhytte og sommertelt. Desuden de traditionelle fartøjer kajak og konebåd.

På sine fotos har Thalbitzer heller ikke udelukket billeder af kolonien, moderne telt, europæisk skibstype m.v. Man får ikke det indtryk at Thalbitzer bevidst har søgt at illustrere en kontrast, snarere syner det, at han blot har dokumenteret hvad han har set som et oplevelsesforløb.

På billederne giver Thalbitzer eftertiden mulighed for med egne øjne at se klimaets art, særligt i kraft af den hårde vinter, hvor kastelet blev begravet i sne (KNK0732X1F027), som det også står beskrevet i dagbogen (Thalbitzers dagbog, 1905-06: 48-49). Dermed følger et indtryk af de livsbetingelser Østgrønlands oprindelige befolkning har klaret sig under gennem generationer.

Som nævnt i selve opgaven betalte Thalbitzer for opstillede billeder af trommedans (KNK0732X1F045-47).

Slutteligt skal nævnes billedet af en dreng, som spiller på Thalbitzers violin. Her kommer Thalbitzers egen kulturelle indvirkning til syne (KNK0732X1F092).